

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Edukologijos katedra

Svetlana Toricina

Edukologijos studijų programa

Magistro darbas

**Antrosios užsienio kalbos (rusų)
mokymas(is) mokykloje**

Darbo vadovė: doc. dr. Tatjana Bulajeva
Recenzentė: doc. dr. Giedrė Purvaneckienė

Vilnius 2008

TURINYS

Santrauka	3
Įvadas	7
1. Rusų kalbos mokymosi situacija pasaulyje ir Lietuvoje	
1.1. Rusų kalba šiolaikiniame pasaulyje	12
1.2. Rusų kalbos mokymasis Vakarų Europoje	12
2. ES kalbų mokymo tendencijos ir rusų kalbos statuso kaita	
2.1. Rusų kalbos statuso kaita postsovietinėje erdvėje	16
2.2. Kalbų mokymo politikos tendencijos Europoje ir Lietuvoje	20
2.3. Rusų kalbos mokymo pokyčiai Lietuvoje	22
3. Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi pasiekimų analizė	
3.1. Tyrimo eiga ir organizavimas	30
3.2. Rusų kalbos testo vertinimo rezultatų analizė	34
3.3. Dešimtų klasių mokinių rusų kalbos mokymosi patirties įsivertinimas	41
3.4. Mokytojų požiūris į antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymą	46
Išvados.....	51
Rekomendacijos	54
Literatūra	55
Priedas I. Mokytojo anketa	58
Priedas II. Mokinio anketa	62
Priedas III. 6, 8, 10 klasių pasiekimų lygiai	67
Priedas IV. Didaktinis testas	69
Priedas V. Didaktinio testo atsakymai	71
Priedas VI. Testo specifikacija	72
Priedas VII. Diferencijuoto vertinimo pavyzdžiai	73
Priedas VIII. Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys	74

Santrauka

Europos Sąjungos kalbų politika plėtojama atsižvelgiant į Lisabonos strategijoje numatytą strateginį tikslą tapti konkurencingiausia dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, gebančia subalansuotai plėtoti ekonomiką, kurti geresnę darbo sąlygas didesnei socialinei sanglaudai. Įgyvendindamas šį tikslą, Europos Komisijos Daugiakalbystės skyrius, taikydamas atvirojo koordinavimo metodą, parengė veiksmų planą 2004-2006 metams „*Skatinti kalbų mokymąsi ir lingvistinę įvairovę*“, kuriame numatė skatinti kalbų mokymąsi visą gyvenimą, gerinti kalbų mokymo kokybę, kurti palankią kalboms mokytis aplinką. Ši kalbų politikos nuostata yra užfiksuota ir Lietuvos švietimo strateginėse nuostatose (2003-2012). Siekiama, kad kiekvienas pilietis, be gimtosios kalbos, mokėtų dar 2-3 užsienio kalbas, todėl pagrindinėje mokykloje moksleiviams privaloma mokytis dvi užsienio kalbos.

Tema apie antrosios užsienio kalbos mokymąsi mokykloje yra labai aktuali visai Lietuvai bei Europai. Bet vis dėlto mokymosi pasiekimų vertinimo sritis (būtent tyrimų lygyje) lieka nepakankamai ištirta, tai yra pakankamai naujas reiškinys Lietuvoje.

Magistro darbo tyrimo objektu tapo antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymas(is), buvo atliktas moksleivių anketavimas (dalyvavo 615 respondentų) ir apklausti antrosios užsienio (rusų) kalbos mokytojai (15 respondentų) iš 17 mokyklų.

Testo rezultatų kokybinė analizė parodė, kad tirtų mokinių rusų kalbos pasiekimai atitinka antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymo Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų reikalavimus. Išanalizavus dešimtų klasių mokinių požiūrį į antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymąsi nustatyta, kad dauguma mokinių turi aukštą rusų kalbos mokymosi motyvaciją. Mokiniai supranta, kad rusų kalbos mokėjimas yra svarbus jų ateities gyvenimui.

Tarp visų tyrime dalyvavusių moksleivių, *patenkinamą, pagrindinį ir aukštą pasiekimų lygius* pasiekė daugiau nei 90 proc. testuotų mokinių. Mokinių pasiekimams turi įtakos tėvų tautybė, kalbinė situacija šeimoje, t.y. kokiomis kalbomis yra bendraujama, mokyklos tipas. Savo rusų kalbos mokymosi patirties įvertinimo duomenys rodo, kad

daugiau nei trečdalis apklaustųjų pasiekia 10 klasės standartų. Tiriamieji gana adekvačiai vertina savo mokymosi sėkmę, tai patvirtina sąryšiai su testo rezultatais.

Buvo atlikta ir mokytojų anketavimo analizė. Reikėtų pabrėžti, kad mokytojai labai gerai arba pakankamai įvertina savo kompetencijas. Geriausiai išplėtoti – gebėjimas mokytis ir gebėjimas prisitaikyti prie naujų situacijų, informacijos valdymo gebėjimai. Sunkiau sekasi iniciatyvumas ir verslumas, komunikavimas su kitų sričių ekspertais, rūpinimasis kokybe. Sunkiausia kompetencija mokytojoms yra projektų kūrimas ir valdymas.

Summary

European Union language policy is developed considering a strategy point intended in the Lisbon strategy to turn the most competitive and dynamic economy of knowledge, create better work conditions for a wider social cohesion. Multilingual section of European committee implementing this point, fitted in with the open method of coordination and made ready the plan of acts for 2004-2006: *“To prompt language learning and linguistic variety”*. This sheduled to prompt life-long language learning, improve language teaching quality, create favourable settings for language learning. This attitude of language policy is also recorded in Educational provisions of Lithuania (2003-2012). It is out for every citizen to know 2-3 foreign languages except native language consequently schoolchildren are bound to study two foreign languages.

The subject of the second foreign language learning at school is very topical for all Lithuania and Europe. Nevertheless the estimation range of studying marches (at the exploratory level exactly) stays researched imperfectly. It is a new phenomenon in Lithuania.

The object of this master thesis is second foreign (Russian) language learning. Schoolchildren were given the questionnaires (615 respondents participated). The teachers of the second foreign language were questioned (15 respondents) from 17 schools.

Qualitative analysis of the test's results showed that language gains satisfy second foreign (Russian) language demands based on Common Framework and Educational standarts. The evaluation of the schoolchildren's (from the 10th forms) attitude to second foreign (Russian) language learning estimated that a majority of schoolchildren has a high level of motivation. Schoolchildren understand the importance of Russian language learning for their future life.

More than 90 percent of all schoolchildren participated in this research reached pre-intermediate, intermediate and upper-intermediate levels. The achievements of schoolchildren are influenced by the nationality of their parents, linguistic tone in the family

(what languages are used for communication), and the type of school. The facts of Russian language learning experience evaluation show that more than the third of the interrogated schoolchildren got the 10th form standarts. Exploratories evaluate their learning success adequately enough. Connections with results of tests prove that.

Teacher's forms analysis was accomplished. It must be emphasized that teachers evaluate their expertises very or quite well. The best developed abilities are to control information, to studt and tune up to new situations. More difficult is leading and enterprising, communication with specialists from other areas, care of quality. The most difficult expertise for teachers is to create projects and enterprise them.

Įvadas

Problemos aktualumas. Lietuvai tapus ES nare užsienio kalbų mokėjimas tapo labai aktuali ir svarbiu veiksniu, nuo kurio priklauso įvairių Lietuvos gyventojų grupių galimybės efektyviai integruotis į Europos švietimo, ekonominę, socialinę, kultūrinę ir visuomeninę erdvę, bendrauti ir bendradarbiauti su kitų šalių piliečiais, konkuruoti darbo rinkoje.

Lietuvos švietimo politikai mąsto apie kaitos procesus užsienio kalbų mokyme, vertinant vis didėjančią užsienio kalbų mokėjimo reikšmę ir ateityje. Kito žmonių požiūris į kalbų mokymąsi, suvokti kalbų mokėjimo privalumai įvairiapusėje, ypač didėjanti galimybė bendrauti, mokytis, dirbti. Reformuojant Lietuvos mokyklos ugdymo turinį ryškėjo užsienio kalbų mokymo svarba ir keliami dideli reikalavimai užsienio kalbai, kaip neatskiriamai asmenybės ugdymo daliai, mokytis. Europos Tarybos suformuluotos pagrindinės kalbų politikos nuostatos siekia išsaugoti Europos šalių kalbinę įvairovę ir skatina ES piliečius mokytis užsienio kalbų. Ši ES kalbų politikos nuostata yra užfiksuota ir Lietuvos švietimo strateginėse nuostatose (2003-2012). Siekiama, kad kiekvienas pilietis, be gimtosios kalbos, mokėtų dar 2-3 užsienio kalbas, todėl pagrindinėje mokykloje moksleiviams privaloma mokytis dvi užsienio kalbos.

Tema „Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymasis mokykloje” yra nepakankamai ištirta, nežiūrint to, ji yra labai aktuali Lietuvai bei visai Europai. Apie rusų kalbą yra sukaupta daug žinių, ją tyrinėjant kalbotyros požiūriu, yra rusų kalbos, kaip gimtosios, ir rusų kalbos, kaip užsienio kalbos, tyrinėjimų (daugelyje valstybių veikia rusų kalbos mokytojų asociacijos, veikia ir rusų kalbos mokytojų tarptautinė asociacija). Per paskutinį dešimtmetį Baltijos šalyse atsiranda naujas reiškinys – mokyklose pradedama mokytis rusų kalbos kaip antrosios užsienio kalbos. Rusų kalba tampa pačia populiariausia (po anglų) užsienio kalba Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje.

Tyrinėtojai (filologai, edukologai, rusų kalbos mokytojai bei dėstytojai) šį procesą stebi susidomėję. Atsiranda autoriniai tyrimai: Vilniaus pedagoginio universiteto rusų kalbos metodikos katedros docentės Natalijos Avinos 2005 m. tyrimas apie rusų diasporos kalbą šiuolaikinėje Lietuvoje (daug statistinių duomenų apie rusų kalbos mokymąsi mokyklose), Klaipėdos verslo ir technologijų kolegijos dėstytojos Marijos Juodienės 2005 m. tyrimas „Kaip studentų rusų kalbos žinių lygis atitinka antrosios užsienio kalbos (rusų) programos reikalavimus“, rusų kalbos mokytojos-ekspertės Anos Jankelevič 2006 m. tyrimas apie moksleivių pasirinkimo motyvaciją, atliktas Lietuvos rusų kalbos mokytojų asociacijos užsakymu. Bet vis dėlto mokymosi pasiekimų vertinimo sritis (būtent tyrimų lygyje) lieka nepakankamai ištirta, galima pasakyti, tai yra pakankamai naujas reiškinys Lietuvoje. Daug informacijos yra apie tai, kad reikia tyrimų, kad jų trūksta, bet kol kas nėra bendros metodologijos, skirtos visoms užsienio kalboms, nėra ir pačių užsienio kalbų pasiekimo vertinimo tyrimų. Todėl šio darbo **moksline problema** yra ištirti antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi kokybę.

Europos Tarybos specialistų nuomone, antrosios užsienio kalbos pasiekimų kokybė reikalauja kur kas gilesnio tyrimo. Tai svarbu dėl keleto priežasčių:

- ES šalyse vienas iš išsilavinimo kokybės rodiklių yra 2-3 užsienio kalbų mokėjimas (tai reglamentuoja daugelis tarptautinių dokumentų, kuriuose užsienio kalbų mokėjimas yra vienas iš pagrindinių kriterijų, o Lietuvoje – Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos).
- Svarbu išsiaiškinti tai, kaip kokybiškai mokykloje yra mokoma antrosios užsienio kalbos (ar jos mokomasi pakankamai metų, valandų per savaitę, kurios būtinos antrosios užsienio kalbos mokymuisi), ar pasiekimų kokybė atitinka programas ir standartus ir kt. (Visų pirma, tai yra susiję su tuo, kad mokantis pirmosios ir antrosios užsienio kalbos, egzistuoja tiek kiekybinis, tiek kokybinis skirtumas).

- Lietuvoje antrosios užsienio kalbos mokymo pasiekimai nėra tikrinami, todėl nėra aišku, kokia yra šio mokymo kokybė, kokie yra moksleivių pasiekimai ir mokymosi rezultatai.

Tyrimo objektas – antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymas(is)

Tyrimo tikslas – ištirti 10 klasių mokinių antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymą(si).

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti rusų kaip antrosios užsienio kalbos mokymosi situaciją pasaulyje ir Lietuvoje;
2. Ištirti ES ir Lietuvos užsienio kalbos mokymo politikos įtaka rusų kalbos statuso kaitai;
3. Atlikti 10 klasių mokinių testavimą ir nustatyti, ar moksleivių pasiekimai atitinka antrosios užsienio kalbos Bendrosios programos ir išsilavinimo standartų reikalavimus;
4. Atlikti rusų kalbos mokytojų anketinę apklausą ir parodyti jų požiūrį į antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymą ir mokymąsi;
5. Ištirti 10 klasių mokinių požiūrį į rusų kaip antrosios užsienio kalbos mokymąsi, nustatyti, kaip jie įsivertina savo rusų kalbos mokymosi pasiekimus.

Tyrimo metodai:

- Dokumentų, teisės aktų kokybinė analizė;
- Kokybinė bendrosios programos ir išsilavinimo standartų turinio analizė buvo atlikta siekiant tinkamai parengti testo specifikacijas ir užduotis;
- Testavimas ir anketavimas;
- Statistinė apklausų ir testo duomenų analizė.

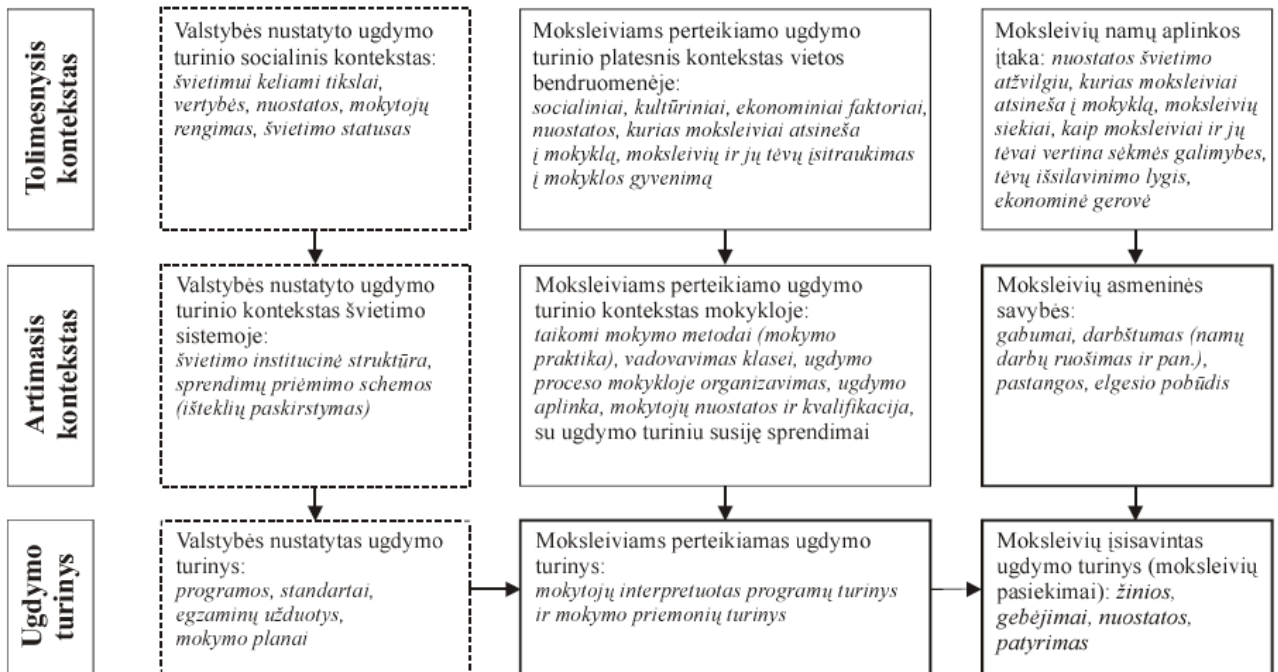
Tiriamieji – 10 klasių mokiniai, antrosios užsienio (rusų) kalbos mokytojai.

Tyrimo metodologija

Tyrimė bus remiamasi prielaida, kad mokseivių mokymosi pasiekimai priklauso ne tik nuo valstybės nustatyto ugdymo turinio bei mokseiviams perteikiamo ugdymo turinio, bet ir nuo ugdymo turinį veikiančio artimojo ir tolimojo socialinio konteksto bei mokseivių asmeninių savybių ir namų aplinkos.

Duomenys apie mokseivių įsisavintą ugdymo turinį bus renkami testavimo būdu. Mokseiviams perteikiamo ir mokseivių įsisavinto ugdymo turinio kontekstas taip pat bus nagrinėjamas remiantis mokytojų ir mokseivių anketavimo duomenimis. Siekiant surinkti būtinus duomenis apie valstybės nustatytą ugdymo turinį, bus nagrinėjami atitinkami dokumentai. Todėl tyrimas grindžiamas EBPO mokymosi kokybės samprata, kuri šiame magistro darbe tampa ir tyrimo metodologiniu modeliu.

1 lentelė. Tyrimo metodologinis modelis¹

Informacijos šaltiniai: a) testai ir anketos; b) anketos; c) kiti informacijos šaltiniai

¹ EBPO organizacijos siūlomas modelis. Šaltinis: „Nacionaliniai IV ir VIII klasės mokseivių pasiekimų tyrimai. (2003).

Darbo teorinis ir praktinis reikšmingumas:

- Apibendrinta antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi situacija Lietuvoje bei užsienyje ir atskleistos vyraujančios tendencijos;
- Šalies mastu atliktas tyrimas, padėjo atskleisti antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi realija;
- Tyrimo rezultatai naudingi tobulinant esamas antrosios užsienio (rusų) kalbos programas ir kuriant naujas.

Darbo struktūros apibūdinimas

Darbo struktūra: įvadas, trys dalys, išvados, santrauka lietuvių ir anglų k., literatūros sąrašas, priedai.

Įvade pagrindžiamas darbo aktualumas, nurodomas tyrimo objektas, mokslinė problema, tikslas, uždaviniai, aprašomi tyrimo metodai, pristatoma tyrimo metodologija, nustatomas darbo teorinis ir praktinis reikšmingumas.

I darbo dalį *“Rusų kalbos mokymosi situacija pasaulyje ir Lietuvoje“* sudaro trys skyriai, kuriuose, nagrinėjama antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi situacija pasaulyje ir Lietuvoje.

II darbo dalyje *“ES kalbų mokymo tendencijos ir rusų kalbos statuso kaita“* aptariama rusų kalbos statuso kaita postsovietinėje erdvėje, kalbų mokymo politikos tendencijos Europoje ir Lietuvoje, taip pat rusų kalbos mokymo pokyčiai Lietuvoje.

III darbo dalyje – empirinėje dalyje – *„Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi pasiekimų analizė“* plačiai aprašyti tyrimo eiga ir organizavimas, pristatyta rusų kalbos testo vertinimo rezultatų analizė, dešimtų klasių mokinių rusų kalbos mokymosi patirties įsivertinimas, mokytojų požiūris į antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymą.

Išvadose pateiktos tyrimo išvados.

1. Rusų kalbos mokymosi situacija pasaulyje ir Lietuvoje

1.1. Rusų kalba šiuolaikiniame pasaulyje

Tarptautinių kalbų tarpe viena kalba užima ypatingą, vos ne centrinę vietą – tai anglų kalba. Visgi, anglų kalbos tapimas tarptautine yra palyginti naujas reiškinys. Žvelgiant istoriškai, ne taip seniai mokslo kalba buvo laikoma vokiečių kalba, diplomatijos kalba – prancūzų, meno kalba – italų, o Rytų Europos religine kalba buvo rusų kalba.

Rusų kalba viena iš labiausiai paplitusių pasaulio kalbų. M. Fedosiuk duomenimis (Федосюк М. Ю., Русский язык, 2003, с. 17), visose pasaulio šalyse ja kalba apie 250 mln. žmonių (Rusijoje, kur rusų kalba yra valstybinė kalba, gyvena apie 150 mln. gyventojų). Pagal paplitimo laipsnį rusų kalba užima 5 vietą pasaulyje, užleisdama keturias pirmąsias vietas kinų kalbai (ja kalba daugiau kaip 1 milijardas žmonių), anglų kalbai (420 mln.), hindi kalbai (320 mln.) ir ispanų kalbai (300 mln.).

Rusų kalba dažnai bendraujama ir už Rusijos ribų. Pirmiausia, tai labai patogi bendravimo priemonė tarp buvusių TSRS respublikų gyventojų. Rusų kalba plačiai vartojama ir tarptautinių organizacijų darbe bei įvairių tarptautinių konferencijų metu. Tai viena iš oficialių Suvienytųjų Tautų Organizacijos darbo kalbų (kitos oficialios SNO kalbos - anglų, arabų, ispanų, kinų, prancūzų). Todėl rusų kalba laikoma viena iš pasaulinių kalbų.

Svarbiausios Europos organizacijos – Europos Sąjunga ir Europos Taryba – imasi priemonių garantuoti daugiakalbį išsilavinimą, iš dalies skatina rusų kalbos mokymąsi ir jos vartojimą visose Europos šalyse.

1.2. Rusų kalbos mokymasis Vakarų Europoje

Europoje apskritai rusų kalbą (kaip negimtąją kalbą) moka 5 proc. gyventojų². Tai yra rimtas rodiklis. Susidomėjimas rusų kalbos mokymusi Vakarų Europos šalyse yra

² Tyrimų agentūros “TNS Opinion & Social“ duomenys.

stebimas visose amžiaus ir socialinėse grupėse. Vidurinio lavinimo mokyklose (daugiausiai tai yra gimnazijos bei licejai) rusų kalbos mokomasi Vokietijoje (168 tūkst.), Prancūzijoje (10 tūkst.), Anglijoje (10 tūkst.), Austrijoje (4 tūkst.). Bendrasis rusų kalbą besimokančių žmonių skaičius Didžiojoje Britanijoje yra 50 tūkst. žm., Vokietijoje - 200-210 tūkst. žm., Prancūzijoje - 18 tūkst. žm. Šiose ir kitose šalyse ji taip pat dėstoma universitetuose, kurių daugelyje yra ir rusų bei slavų kalbų mokslo katedros. Kai kuriose šalyse (Belgijoje, Airijoje, Islandijoje, Ispanijoje) rusų kalbos daugiausia mokomasi aukštojo mokslo sistemoje.

Paskutiniaisiais metais Vokietijoje, Ispanijoje, Kipre, Graikijoje ir Portugalijoje atsirado didelės rusų kalba kalbančių žmonių grupės, kurias sudaro buvę tarybinių bei Rusijos respublikų piliečiai. Didėjant turistų iš Rusijos kiekiui, kai kuriose šalyse aptarnavimo ir viešbučių verslo darbuotojams yra rengiami rusų kalbos kursai.

Didžiausias susidomėjimas rusų kalba ir šios šalies kultūra Vakarų Europos šalyse kilo 1980 m. pabaigoje, nes tai buvo susiję su taip vadinamu persitvarkymu ir konkrečiais šio periodo lūkesčiais.

Tuo metu dėl didesnio TSRS sienų atvirumo į Rusiją ėmė daugiau atvykti užsienio turistų ir įvairių sričių specialistų, taip pat ryškiai padidėjo rusų kalbos besimokančiųjų mokymo įstaigose ir kalbų kursuose skaičius ir pačiose Vakarų Europos šalyse. 1990 m. pradžioje sugriuvus TSRS, buvo ryškiai nustota domėtis ir Rusija kaip tokia šalimi, kuri nebeturi tokio tarptautinio statuso, kurį turėjo TSRS.

Iš tikrųjų 1990 m. bėgyje besimokančių rusų kalbos moksleivių skaičius Vakarų Europos šalyse taip pat sumažėjo (Pavyzdžiui, Švedijoje ir Šveicarijoje jis sumažėjo 1/4, Vokietijoje - 2 kartus, Prancūzijoje - 2,5 karto, Norvegijoje - 3 kartus, Nyderlanduose – 5 kartus). Greta to, daugeliu atvejų rusų kalba yra ne pirmoji, bet antroji ir netgi trečioji užsienio kalba. Pavyzdžiui, Suomijoje rusų kalbą kaip pirmąją užsienio kalbą pasirinko tik 0,3% moksleivių, o kaip antrąją (neprivalomą) kalbą - 5%; Prancūzijoje iš 14 tūkstančių moksleivių, besimokančių rusų kalbą bendrojo lavinimo įstaigose, kaip pirmąją kalbą bando

įsisavinti tik 4 tūkstančiai, t.y. 28%, kaip antrąją kalbą, 32%, ir 40% ją mokosi kaip trečiąją kalbą.

Dažniausiai ne mažiau negu pusė Vakarų Europos šalių moksleivių, kurie mokosi rusų kalbos, yra emigrantų iš Tarybų Sąjungos arba Rusijos, taip pat kitų NSV šalių bei Baltijos valstybių vaikai.

Apibendrinus galima teigti, kad šiandien Vakarų Europos šalyse rusų kalbos 11 tūkstančių vidurinio mokymo įstaigų mokosi apie 225 tūkstančių moksleivių, gimnazijos bei licėjaus moksleivių (iki 1990 m. Vakarų Europos šalių moksleivių skaičius, kurie rusų kalbą mokėsi kaip užsienio kalbą buvo daugiau kaip 550 tūkstančiai žmonių). Vakarų Europos šalyse besimokančių rusų kalbą moksleivių skaičius yra daugiau kaip 4 kartus mažesnis, jį palyginus su besimokančiųjų skaičiumi Rytų Europos ir Balkanų šalyse (935 tūkstančiai žmonių).

2 lentelė. Rusų kalbos mokymosi paplitimas vidurinėse mokyklose
Vakarų Europoje (2004 m.)³

Šalys	Rusų diasporos bendrasis skaičius, žm.	Mokančių rusų kalbą skaičius, žm.	Vidurinio ugdymo įstaigų, kuriose mokoma rusų kalbos, skaičius	Moksleivių skaičius, žm.
Austrija	10000	15000	96	4500
Belgija	2000	3000	4	100
Didžioji Britanija	200000	250000	57	424
Vokietija	3000000	6000000	9700	190000
Graikija	350000	450000	75	1500
Danija	5000	6000	30	320
Airija	1000	1500	1	50
Ispanija	60000	75000	80	1600
Italija	1200	25000	10	700
Kipras	25000	40000	5	367
Liuksemburgas	300	500	3	32
Malta	50	100	2	50
Nyderlandai	50000	70000	4	10
Norvegija	4000	6000	10	100
Portugalija	150000	155000	0	0

³ Šaltinis: Русский язык в странах Европы, США, Канаде - язык эмиграции. In: <http://demoscope.ru/weekly/>

Suomija	30000	50000	61	9000
Prancūzija	550000	700000	748	14000
Šveicarija	7000	10000	25	1600
Švedija	15000	95000	10	500
Iš viso	4384735	7952100	10919	224853

Vakarų Europos šalyse rusiškai kalbanti bendruomenė, susiformavusi per keletą emigracijos laikotarpių, tam tikru mastu gali palaikyti susidomėjimą rusų kalba bei šios šalies kultūra. Mūsų apskaičiavimais ją sudaro 4,3 milijonai žmonių, kurių didžioji dalis gyvena Vokietijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Didžiojoje Britanijoje, Portugalijoje ir Ispanijoje. Be to, didžiausią įnašą į rusų kultūros vystimąsi įneša „senieji“ emigrantai – tai palikuonys tų žmonių, kurie į Europą išvyko prieš daugelį metų.

Bendras gyventojų skaičius, vienu ar kitoku mastu kalbančių rusiškai Vakarų Europos šalyse, šiomis dienomis sudaro 7,9 milijonus žmonių. Vakarų Europos šalių piliečių tarpe tam tikras susidomėjimo Rusija sumažėjimas, taip pat sumažėjimas skaičiaus besimokančių rusų kalbos vidurinio bei aukštojo išsilavinimo mastu nepaveikė bendro mokančių rusų kalbą skaičiaus Vakarų Europos šalyse, kuris, palyginus su 1980 m., ne tik nesumažėjo, tačiau, veikiamas migracijos reiškinio, netgi šiek tiek išaugo.

Išvados

- Šiandien rusų kalba viena iš labiausiai paplitusių pasaulio kalbų. Visose pasaulio šalyse ja kalba apie 250 mln. žmonių. Pagal paplitimo laipsnį rusų kalba užima 5 vietą pasaulyje. Rusų kalba dažnai bendraujama ir už Rusijos ribų. Ji plačiai vartojama ir tarptautinių organizacijų darbe bei įvairių tarptautinių konferencijų metu.
- Europoje rusų kalbą (kaip negimtąją kalbą) moka 5 proc. gyventojų. Bendras gyventojų skaičius, vienu ar kitoku mastu kalbančių rusiškai Vakarų Europos šalyse, šiomis dienomis sudaro 7,9 milijonus žmonių.
- Didžiausias susidomėjimas rusų kalba ir šios šalies kultūra Vakarų Europos šalyse kilo 1980 m. pabaigoje. Tuo metu į Rusiją ėmė daugiau atvykti užsienio turistų ir

įvairių sričių specialistų, taip pat ryškiai padidėjo rusų kalbos besimokančiųjų mokymo įstaigose ir kalbų kursuose skaičius ir pačiose Vakarų Europos šalyse.

- 1990 m. pradžioje sugriuvus TSRS, buvo ryškiai nustota domėtis ir Rusija kaip tokia šalimi, taip pat ir rusų kalba.

2. ES kalbų mokymo tendencijos ir rusų kalbos statuso kaita

2.1. Rusų kalbos padėtis postsovietinėje erdvėje su jos statuso kaita

Tarybų Sąjungos gyvavimo laikotarpiu rusų kalba, kaip pagrindine valstybine kalba, kalbėjo 286 milijonų žmonių, ją gerai mokėjo beveik visi sąjunginių respublikų gyventojai ir būtinai – kiekvienas moksleivis. Dabartiniu metu 14 buvusiose TSRS respublikose gyvena 140 milijonų žmonių (tiek pat kiek gyvena Rusijoje), tačiau realiai jose rusiškai kalba (nuolat naudoja darbe, mokymosi procese, buityje), remiantis ekspertų nuomone, tik 63,6 milijonai žmonių, dar 39,5 milijonų žmonių rusų kalbą moka pasyviai (šiek tiek ją supranta, tačiau ja nesinaudoja kaip komunikacijos priemone, todėl palaiapsniui praranda kalbinius įgūdžius), o beveik 38 milijonų žmonių jau nebemoka rusų kalbos.

3 lentelė. Vienu ar kitokiu būdu mokančių rusų kalbą gyventojų skaičius NVS ir Baltijos šalyse 2004 metais (tūkst.)⁴

Šalys	Rusų kalbos statusas šalyje	Bendras gyventojų skaičius	Gyventojų skaičius, rusų kalbą laikantys gimtąja	Gyventojų skaičius, realiai mokančių rusų kalbą	Gyventojų skaičius, rusų kalbą mokančių pasyviai	Gyventojų skaičius, nemokančių rusų kalbos
Azerbaidžanas	užsienio	8200	250	2000	3500	2700
Armėnija	užsienio	3200	15	1000	1200	1000
Baltarusija	valstybinė	10200	3243	8000	2000	200
Gruzija	užsienio	4500	130	1700	1000	1800
Kazachija	oficialioji	15100	4200	10000	2300	2800
Kirgizija	oficialioji	5000	600	1500	2000	1500
Latvija	užsienio	2300	960	1300	700	300
Lietuva	užsienio	3400	250	500	1400	500
Moldova	tarpnacionalinio bendravimo kalba	3400	450	1900	1000	500
Tadžikija	tarpnacionalinio	6300	90	1000	2000	3300

⁴ Šaltinis: Падение статуса русского языка на постсоветском пространстве. In: <http://demoscope.ru/weekly/>

	bendravimo kalba					
Turkmėnija	tarpnacionalinio bendravimo kalba /faktiškai - užsienio	4800	150	100	900	3800
Uzbekistanas	tarpnacionalinio bendravimo kalba	25000	1200	5000	10000	10000
Ukraina	tautinės mažumos kalba	48000	14400	29000	11000	8000
Estija	užsienio	1300	470	500	500	300
Iš viso		140700	26408	63600	39500	37700

Remiantis prognozėmis, praėjus dar 10 metų, šiose šalyse žmonių, nemokančių kalbos, skaičius, jeigu išliks dabartinės vyraujančios tendencijos, išaugs beveik du kartus (t.y. apie 80 milijonų žmonių) ir viršys skaičių žmonių vienu, ar kitokiu mastu mokančių rusų kalbą (60 milijonų žmonių). Ypač greitai buvusiose tarybinėse respublikose mažėja mokančių rusų kalbą žmonių skaičius jaunimo tarpe. Taigi, šiandien Lietuvoje moka rusų kalbą apie 60% gyventojų, jų tarpe vidutinio bei vyresniojo amžiaus žmonės - 80%, tuo tarpu vaikai ir paaugliai iki 15 metų amžiau - tik 17%. Panaši padėtis stebima ir vakarinėse Ukrainos srityse, Moldavijoje stengiamasi jaunimą perorientuoti mokytis Europos šalių kalbų), Azerbaidžane (čia labai sustiprėjo ekonominė, kultūrinė bei kalbinė Turkijos ir angliškai kalbančių šalių įtaka), Armėnijoje, Gruzijoje, Turkmėnijoje, Uzbekistane, Estijoje ir kai kuriose kitose šalyse. Etninių rusų, rusų kalbos ir kultūros atstovų, atsidūrusių už savo istorinės Tėvynės ribų, skaičius, per paskutinius 15 metų sumažėjo nuo 25-30 milijonų žmonių iki 17 milijonų žmonių, - ir tai įvyko ne tik jiems išvykus į kitas šalis, bet taip pat veikiant depopuliacijai, pasikeitus nacionaliniam identiškumui, žmogui prireikus save išreikšti naujoje etnokultūrinėje aplinkoje, be to, šis procesas, atsižvelgiant į jį veikiančių faktorių stabilumą, artimiausiu metu dar didės.

Dabar rusų kalba pasiliko valstybine kalba tik Baltarusijoje. Kaip ir anksčiau ši kalba dominuoja Baltarusijos Visuomenės informacijos priemonėse, 75% vaikų mokosi rusų mokyklose, o aukštosiose mokyklose tam tikra mokomųjų dalykų dalis, kurie yra dėstomi rusų kalba, sudaro ne mažiau kaip 90%. Kol kas rusų kalbos pozicijos palyginti yra tvirtos

Kazachstane, kur rusų kalba turi „oficialaus bendravimo kalbos“ statusą (tai daroma siekiant sustabdyti išvažiuoti iš šalies rusiškai kalbantiems specialistams), visgi kai kurių šalies sričių raštvedyba jau iki galo perėjo į kazachų kalbą, be to, ir Kirgizijoje 2000 metais rusų kalbai suteiktas analogiškas oficialusis statusas (tačiau nežiūrint į tai, per nepriklausomybės metus rusakalbių gyventojų skaičius respublikoje sumažėjo dvigubai ir mažėja toliau).

Kitose NVS šalyse (Moldavijoje, Uzbekistane, Tadžikistane, taip pat formaliai – Turkmėnijoje) rusų kalbos, kaip tarpnacionalinio bendravimo kalbos, statusas yra žemesnis, rusų kalba Ukrainoje yra tautinių mažumų kalba, o užsienio kalba ji yra Azerbaidžane, Armėnijoje, Gruzijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje. Paskutiniosios šalies grupės ribose rusų kalba iš tikrųjų funkcionuoja kaip tarpnacionalinio bendravimo priemonė, tačiau juridiskai, atsižvelgiant į šalies įstatymus, ji tokia nelaikoma.

Rusų kalbos padėties postsovietinėje erdvėje pagrindinis požymis yra mokymo įstaigų skaičius, kuriose yra mokoma rusų kalba ir besimokančiųjų šiose įstaigose moksleivių skaičius. Lyginant su tarybiniu laikotarpiu, bendrojo lavinimo mokyklų, kuriose mokoma rusų kalba skaičius NVS ir Baltijos šalyse (išskyrus Baltarusiją) vidutiniškai sumažėjo 2-3 kartus (o kai kuriose šalyse 10 ir daugiau kartų) ir 2003/2004 mokslo metais jis buvo 7536 (galima palyginti - 1989/1991 mokslo metais TSRS nacionalinėse respublikose veikė daugiau kaip 20 tūkstančių rusų mokyklų). Be to, beveik 3528 mokyklose buvo mokoma dviem kalbomis, arba jose egzistavo rusiškai kalbančios (rusų) klasės. Šių mokymo įstaigų moksleivių skaičius 2003/2004 mokslo metais buvo 4,8 milijonai žmonių, tame tarpe NVS šalių rusų mokyklose (kur buvo mokoma tik rusų kalba) - 3,7 milijonai žmonių (daugiausiai tai šiaurės-rytų Kazachstano, Baltarusijos, rytinių ir pietinių Ukrainos sričių, autonominės Krymo respublikos mokyklos).

Reikia pabrėžti, kad rusų mokyklų moksleivių sudėtis NVS ir Baltijos šalyse yra nevienoda. Rusų šeimų vaikai jose sudaro ne daugiau kaip 2/3 arba, kaip, pavyzdžiui, Gruzijoje jų būna nemažiau negu pusė – čia iš 32 tūkstančių mokyklų, kuriose yra mokoma

rusiškai, mokinių pačių rusų yra tik 7 tūkstančiai, o 25 tūkstančiai yra kilę iš gruzinų šeimų. Panaši padėtis yra ir Kirgizijos mokyklose. Latvijos rusų mokyklose etninių rusų dalis - 75%, Ukrainoje ir Kazachstane - 55%. Rusų mokyklų moksleivių sudėties polietniškumo priežastis – apskritai imant, aukštesnė iš tarybinių metų atėjusi mokymo kokybė, ją palyginus su kokybe nacionalinėse mokyklose.

Pradedant 2005/2006 mokslo metais rusų mokyklų skaičius ir jose besimokančių vaikų skaičius dar daugiau sumažės, nes Latvijos rusų mokyklose daug dalykų bus imta mokyti latvių kalbos, taip pat nuo 2005/2006 mokslo metų nevalstybinės kalbos bus uždrausta mokyti Gruzijos ir Azerbaidžano mokyklose, o naujoji Ukrainos vyriausybė ketina labai sumažinti rusų mokyklų skaičių, ypač Krymo autonominėje bei kitose rusiškai kalbančiose respublikose, kur rusų mokyklų skaičius sudaro 85% visų vidurinių bendrojo lavinimo mokyklų.

NVS ir Baltijos šalių mokyklose rusų kalbą kaip vieną iš užsienio kalbų besimokančiųjų skaičius 2003/2004 mokslo metais buvo apie 10 milijonų žmonių (galima palyginti - 1986/1987 mokslo metais 50 tūkstančių nacionalinių mokyklų sąjunginėse respublikose rusų, kaip negimtąją, kalbą mokėsi daugiau kaip 15 milijonai vaikų), tačiau greta šio vis dar išpūdingo skaičiaus iš esmės stovi žemas kalbos žinių lygis, atsiradęs dėl nuolat mažinamo mokymo valandų, skirtų rusų kalbos ir literatūros mokymuisi skaičiaus, rusų kalbos mokymosi pradžios perkėlimo iš pirmosios-antrosios klasės (tokia padėtis buvo prieš 1990 metus) į penktąją klasę, arba visiško rusų, kaip privalomos, kalbos išbraukimo iš mokymo programų. Taip pat turi reikšmės ir kvalifikuotų rusų kalbos ir literatūros vidurinių mokyklų mokytojų trūkumas (jų laidos buvusiose postsovietinėse respublikose sumažėjo iki keleto tūkstančių žmonių per metus – dažniausiai jie mokosi Baltarusijos, Kazachstano ir Ukrainos rytinių sričių aukštosiose mokyklose) bei kokybiškos metodinės literatūros mokymo klausimais trūkumas.

Išvados

- Dabar rusų kalba pasiliko valstybine kalba tik Baltarusijoje, rusų kalba Ukrainoje yra tautinių mažumų kalba;
- Kol kas rusų kalbos pozicijos palyginti yra tvirtos Kazachstane, Kirgizijoje, kur rusų kalba turi „oficialaus bendravimo kalbos“ statusą;
- Kitose NVS šalyse (Moldavijoje, Uzbekistane, Tadžikistane, Turkmėnijoje) rusų kalbos, kaip tarpnacionalinio bendravimo kalbos, statusas yra žemesnis;
- Užsienio kalba ji yra Azerbaidžane, Armėnijoje, Gruzijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Estijoje. Paskutiniosios šalies grupės ribose rusų kalba iš tikrųjų funkcionuoja kaip tarpnacionalinio bendravimo priemonė, tačiau juridškai, atsižvelgiant į šalies įstatymus, ji tokia nelaikoma.

2.2. Kalbų mokymo politikos tendencijos Europoje ir Lietuvoje

Europos Sąjungos kalbų politika plėtojama atsižvelgiant į Lisabonos strategijoje numatyta strateginį tikslą tapti konkurencingiausia dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, gebančia subalansuotai plėtoti ekonomiką, kurti geresnę darbo sąlygas didesnei socialinei sanglaudai. Įgyvendindamas šį tikslą, Europos Komisijos Daugiakalbystės skyrius, taikydamas atvirojo koordinavimo metodą, kartu su šalių atstovais parengė veiksmų planą 2004-2006 metams „*Skatinti kalbų mokymąsi ir lingvistinę įvairovę*“, kuriame numatė skatinti kalbų mokymąsi visą gyvenimą, gerinti kalbų mokymo kokybę, kurti palankią kalboms mokytis aplinką.

4 lentelė. Europos Sąjungos kalbų mokymo politiką

reglamentuojantys dokumentai

<u>Metai</u>	<u>Dokumentas</u>	<u>Dokumento tikslai, ypatumai kalbų politikos srityje</u>
2000	Lisabonos strategija	Kūriant „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomiką pasaulyje, užtikrinančią darnų ekonomikos augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą“, tobulinti užsienio kalbų mokymąsi
2001	Europos Parlamento nutarimas dėl 16 ES švietimo kokybės rodyklių	Užsienio kalbų mokėjimas – vienas iš pagrindinių reikalavimų darbo rinkoje

2002	<p>Barselonos strategija</p> <p>Veiksmų planas „Kalbų mokymosi ir kalbų įvairovės planą 2004 – 2006 metams“</p>	<p>Mokytis bent dviejų užsienio kalbų nuo labai ankstyvo amžiaus</p> <p>Skatinti mokytis dviejų užsienio kalbų nuo labai ankstyvo amžiaus, kalbų mokėjimo kokybei gerinti nustatyti kalbų kompetencijų indikatorius, skatinti integruotai mokytis kalbos ir kitų dalykų, didinti siūlomų mokytis kalbų įvairovę, skleisti gerą kalbų mokymo ir mokymosi patirtį, gerinti mokytojų rengimą, sudaryti sąlygas jiems tobulinti kalbinę ir kultūrinę kompetenciją toje šalyje, kurios kalbą moko, skatinti mokinių mainų programas – visos Socrates programos – Lingua, Comenius, Erasmus, Grundtvig, Arion, Eurydice, Leonardo da Vinči</p>
2005	EK Komunikatas – Nauja daugiakalbystės pagrindų strategija	Skatinti visų valstybių piliečius mokytis įvairių kalbų ir daugiakalbę ekonomiką, numato daug priemonių kalbų mokymo kokybei visose gyvenimo srityse gerinti
2005	Dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų	Bendrieji gebėjimai (key competences) apibūdinami kaip žinių, įgūdžių bei požiūrių (vertybių) visuma. Tarp aštuonių bendrųjų gebėjimų (tarp kurių bendravimas gimtąja kalba, matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse, skaitmeninis raštingumas, mokymasis mokytis, socialiniai ir pilietiniai gebėjimai, iniciatyva ir verslumas, kultūrinis sąmoningumas ir raiška) yra ir bendravimas užsienio kalba
	Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys	Pagrindinės kategorijos kalbos mokėjimo lygiui apibūdinti yra veiklos rūšys, strategija ir kompetencijos, šeši kalbos mokėjimo lygiai: A1-C2) (žr. priedą VIII)
	Europos kalbų aplankas	Kalbinių kompetencijų vertinimo ir įsivertinimo priemonė, kurios tikslas – padėti besimokančiajam įsivertinti kalbos mokėjimą ir prilyginti jį Europoje pripažintiems lygiams. Aplanke galima rasti įvairių apibendrinamųjų vertinimų rezultatus, gautų diplomų ir pažymėjimų sąrašą, įvairius kitus kalbinės patirties liudijimus. „Aplanką“ sudaro trys dalys: „Kalbų pasas“, „Kalbų biografija“ ir „Dosjė“. Visose Europos valstybėse parengti ir patvirtinti 84 aplankai
	Kalbų mokymo politikos aprašai	Apie kalbų (valstybinės kalbos, mažumų kalbų, užsienio kalbų) mokymo dabartinę padėtį ir galimą tolimesnę raidą. Rengiami įvairių valstybių kalbų politikos aprašai, jau parengė 13 šalių.

Lietuvos kalbų politikos formuoti didelės įtakos turėjo anksčiau minėti ES politiniai dokumentai. Jie paskatino Lietuvos švietimo politikus imtis konkrečių veiksmų, kurie atsispindi 2003-2008 m. politiniuose dokumentuose.

Lietuvos Respublikos Seimas 2003 m. liepos 4 d. priėmė nutarimą Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“, kuriame siekiama sustiprinti užsienio kalbų mokymąsi, „pasiekti, kad visi vidurinio ugdymo (brandos) programą baigę mokiniai galėtų bendrauti dviem užsienio kalbomis, gerą dviejų ar trijų užsienio kalbų mokėjimą padaryti natūralia aukštojo mokslo dalimi“.

2006 metais kartu su Europos Tarybos ekspertais parengtas šalies „*Kalbų mokymo politikos aprašas (Aprašas)*“, kuriame 2006 m. birželio 22 d. pritarta Švietimo ir mokslo ministerijos kolegijos posėdyje, protokolo Nr. (1.9-13) M1-3. Apraše pateiktos rekomendacijos kalbų mokymui, įskaitant ir užsienio kalbas. Aprašo struktūra: lietuvių kalba (gimtoji, valstybinė), tautinių mažumų kalbos, užsienio kalbos.

2006 metais Europos Taryboje buvo aprobuotas šalies 9-12 klasių mokinių *Europos kalbų aplankas*, kuris 2005-2007 metais buvo diegtas bendrojo lavinimo mokyklose. Vadovaujantis rekomendacijomis ruošiamasi gerinti užsienio kalbų brandos egzaminų testų kokybę, juos siejant su *Bendraisiais Europos kalbų metmenimis*. Šis Europos Tarybos dokumentas garantuoja skaidrią kalbinių gebėjimų vertinimo sistemą visoje Europoje. 2008 metais šis dokumentas buvo išleistas lietuvių kalba.

Nuo 2008 metų yra įgyvendinamas privalomas *ankstyvasis užsienio kalbos mokymas*.

2.3. Rusų kalbos mokymo pokyčiai Lietuvoje

2.3.1. Politinė-socialinė situacija rusų kalbos mokymesi

Po 1989 m. Centrinės ir Rytų Europos šalyse paplitusios rusų kalbos srityje įvyko pokyčių. Rusų kalba nustojo būti privaloma užsienio kalba, tūkstančiai rusų kalbos mokytojų persikvalifikavo ir įgijo kitų užsienio kalbų, daugiausiai anglų ir vokiečių, kvalifikaciją.

Darosi aišku, kad rusų kalba tapo nacionalinių mažumų kalba ir Lietuvoje. „Be to, - remiantis tyrinėtojos N. Avinos nuomone, - blogą įtaką turi ir kai kurie socialiniai-psichologiniai faktoriai: tam tikrai gyventojų daliai rusų kalba asocijuojasi ne tiek su rusų mokslu ir kultūra, kiek su buvusia politine sistema“ (Авина, <http://www.strana-oz.ru/>).

Dėl šios priežasties rusų kalbą išbraukus iš mokyklų bei universitetų programų privalomų dalykų sąrašo, ši kalba tapo fakultatyvine, mažai besimokoma bei užleido vietą anglų, vokiečių bei prancūzų kalboms.

O paskutiniaisiais metais yra stebimas augantis susidomėjimas rusų kalba, kuri lietuviškose mokyklose tvirtai užima antrosios (po anglų) užsienio kalbos pozicijas. Antroji užsienio kalba pasirenkama iš keleto labiausiai paplitusių Europos kalbų (anglų, prancūzų, vokiečių, rusų, ispanų), kaimyninių šalių kalbų (lenkų, latvių) ar kitų Europos šalių kalbų (danų, norvegų, švedų ar kt.). Kaip parodė statistinė visos aibės duomenų analizė, (2007-2008 m., ŠMM duomenys), rusų kalbą pasirinko 201255 moksleivių (74,09%). Pagal statistinius duomenis vokiečių kalbos mokosi 43530 (16,02%) visų Lietuvos mokyklų mokinių nuo bendrojo skaičiaus besimokančių antrąją kalbą, anglų – 18363 mokiniai (6,76%), prancūzų – 7972 mokinių (2,93%). Likusi dalis (0,2%) moksleivių mokosi kitas kalbas (italų, ispanų, lenkų ir kt.).

Taigi, rusų kalbos padėtis šiame regione, vis tikrai yra ypatinga. Daugelis vidutinės ir vyresniosios kartos žmonių iki šiol gerai moka rusų kalbą. Be to, kalbos atžvilgiu vedama politika atnaujinama susidomėjimą rusų kalba tautinių išsilavinimo sistemų viduje:

1. Rusų kalba laikoma santykinai lengva kalba mokytis slavų tautybės mokiniams (ypač ją lyginant su prancūzų ir tam tikru mastu su vokiečių kalbomis);
2. Mokyklose kaip ir anksčiau yra daug rusų kalbos mokytojų;
3. Atsižvelgiant į tai, kaip kinta pasipriešinimas rusų kalbai, poreikis mokėti rusų kalbą didėja ekonomikos srityje.
4. Rusų kalbos mokėjimas palengvina slavų tautybės žmonių bendravimą (pavyzdžiui, čekai, lenkai, slovakai tarpusavyje gali susikalbėti rusiškai).
5. 2000-2002 metais rusų kalbos padėtis ir statusas kiek stabilizavosi. Vis daugiau studentų rusų kalbą renkasi antrąja užsienio kalba. Iš dalies stebimas susidomėjimas rusų kalba tarp būsimų ekonomistų, vadybininkų, teisės ir meno studentų. Rusų kalba vėl tampa reikalinga tiems, kurie betarpiškai prisideda prie santykių su Rusija vystimosi ir tarptautinių projektų realizavimo.

Kaip rodo 2001 metų visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenys, bendrasis rusų kalbą mokančių Lietuvos piliečių skaičius buvo 60%, tarp jų vyresnių negu 20 metų - 80%, 15-19 amžiaus - 62%, jaunesnių, nei 15 metų - 13 %. 2002 metais 83% Lietuvos gyventojų nurodė, kad iš visų užsienio kalbų geriausiai moka rusų kalbą (JIK. 2005. № 8). Remiantis didžiausios Lietuvoje viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovės “TNS Gallup“ 2006 metų tyrimu, daugiausiai Lietuvos gyventojų be savo gimtosios kalbos moka rusų kalbą. Šia kalba gali susikalbėti 79 proc. Vadinasi, Lietuvos gyventojų buityje rusų kalba yra vis dar neužmiršta. Palyginimui galima pasakyti, kad Lietuvoje kalba anglų kalba 26 proc. apklaustųjų.

5 lentelė. Gyventojai, mokantys kitas kalbas (neįskaitant gimtosios)

	Iš viso	Rusų	Anglų	Lenkų	Vokiečių	Prancūzų	Kitos
Iš viso	2 459 812	2 099 928	589 553	307 678	284 896	67 520	426 305
Miestuose	1 741 476	1 450 296	487 353	236 602	223 781	48 670	331 234
Kaimuose	718 336	649 632	102 200	71 076	61 115	18 850	95 071

Pagal užsienio kalbas mokančių gyventojų skaičių Lietuva lenkia Estiją (87 proc.), tačiau atsilieka nuo Latvijos (93 proc.). Beje, latviai kartu su maltiečiais pagal šį rodiklį užima 2-3 vietas. Kaip antroji užsienio kalba rusų taip pat populiariausia ir Latvijoje bei Estijoje.

3.2.2. Antrosios užsienio kalbos mokymo reformos

Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę ir pradėjus vykdyti švietimo reformą, reikėjo iš pagrindų pertvarkyti užsienio kalbų mokymo strategiją bei turinį, kardinaliai keisti užsienio kalbų mokymo metodiką. Svarbiausią veiklos tikslą mokykla siejo su konkrečiais dalykų ugdymo tikslais, tarp jų ir užsienio kalbų.

1994 m. išleistame Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrųjų programų projekte, vėliau patikslintuose ir išplėtotuose Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose I-X klasėms (1997 m.), Lietuvos bendrosiose programose ir

išsilavinimo standartuose (2002-2003 m.), Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrųjų programų projekte (2007 m.) buvo nurodytos užsienio kalbų mokymo(si) kaitos priežastys sociokultūriniame kontekste ir dalyko didaktikos požiūriu, įvardyti konkretūs pokyčiai, aiškinamas atskirų naujesnių didaktikos sąvokų turinys, standartų bei programos samprata, paskirtis, apžvelgti pagrindiniai ugdymo tikslai ir uždaviniai.

Pagal bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus, užsienio kalbos mokymas(is) sąlygiškai skirstomas į keturias pakopas: įvadinę, pradinę, vidurinę, aukštesniąją. Antrosios užsienio kalbos įvadinės ir pradinės pakopos trukmė priklauso nuo jai mokytis skirtos savaitinių valandų skaičiaus bei nuo pirmosios ir antrosios užsienio kalbų giminiškumo laipsnio. Antrosios užsienio kalbos pradeda mokytis dvejiems metams vėliau nei pirmosios, VI klasėje. Pagrindinėje mokykloje antrosios kalbos mokymasis trunka 5-erius metus. Antrosios užsienio kalbos įvadinė pakopa gali trukti tik kelis pirmųjų kalbos mokymosi metų mėnesius arba vienerius mokymosi metus (VI klasėje); pradinė pakopa gali trukti pusantro metų (VI ir VII klasės) arba dvejus metus (VII–VIII klasės); vidurinė pakopa baigta su pagrindine mokykla (VIII–X arba IX–X klasės), o aukštesnioji sutaptų su vidurine mokykla (XI ir XII klasės).

6 lentelė. Antrosios užsienio kalbos mokėjimo lygiai

Klasė	Mokymosi metai	Kalbos mokymosi pakopa	Kalbos mokėjimo lygis	
VI	1-ieji	įvadinė		
VII VIII	2-ieji 3-ieji	pradinė	A1	„Lūžis“
IX X	4-ieji 5-ieji	vidurinė	A2	„Pusiaukelė“
XI XII	6-ieji 7-ieji	aukštesnioji	B1	„Slenkstis“

Pirmosios ir antrosios užsienio kalbos *programos skiriasi* kalbos vartojimo sričių, temų, situacijų apimtimi. Mokantis antrosios užsienio kalbos, pateikiamas kiek siauresnis sociokultūrinis kontekstas, daugiau orientuojamasi į buitines kalbos vartojimo situacijas bei geriau pažįstamas kultūrinio pobūdžio temas ir situacijas.

Keitėsi mokymo metodai - skaitymą-vertimą pakeitė svarbiausias - komunikacinis metodas. Ugdymo procesas buvo diferencijuojamas, įvedant mokymąsi lygiais. Tai leido moksleiviams rinktis jų galimybes atitinkančią ugdymo programą, plėtoti žinias ir gebėjimus. Šalyje buvo steigiamos sustiprinto užsienio kalbų mokymo mokyklos, kuriose užsienio kalbos buvo pradama mokytį nuo antrosios klasės.

Kito ir pats mokymo turinys. Keičiantis socialinėms sąlygoms reikėjo ypač daug dėmesio skirti sociokultūriniam kalbos ugdymo turiniui. Kalbinė medžiaga turėjo iš mokymo objekto tapti priemone komunikaciniams gebėjimams ugdyti. Reikėjo kurti tokias mokymo priemones, kurios mokytų visokeriopos veiklos, atitiktų naujausius kalbų mokymo metodus. Šalia kuriamų nacionalinių užsienio kalbų mokymo priemonių buvo naudojami britų, vokiečių, prancūzų ir kitų užsienio šalių mokymo priemonių komplektai.

Ugdymo turinį konkretina dokumentai: valstybiniai bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, brandos egzaminų programos, mokymo priemonės, valstybinis ugdymo planas, mokyklos tarybos sprendimai dėl mokyklos pakraipos, dalykų modulių ir pan.

Šalia svarbiausių dabartinės mokyklos uždavinių kalbų mokymo politikoje pateikiama ir užsienio kalbų dalyko paskirtis, struktūra ir ryšys su kitais dalykais, metodinės nuorodos bei užsienio kalbų visų kalbinės veiklos rūšių pasiekimų aprašas.

3.2.3. Antrosios užsienio (rusų) kalbos pasiekimų vertinimas

valstybės lygmenyje

Lietuvoje nėra atliktų tyrimų, ar užsienio kalbų mokymas Lietuvoje atitinka visuomenės interesus ir poreikius. Antroji užsienio kalba (taip pat ir rusų kaip antroji

užsienio) pamažu praranda savo turėtas pozicijas, nes ugdymo planas leidžia jos nebesimokyti po dešimtosios klasės.

Europos Tarybos ekspertų grupė trumpai apibūdina pagrindinius ataskaitoje pateiktose diskusijose slypinčius pasiūlymus dėl antrosios užsienio kalbos⁵: “Antrosios užsienio kalbos situacija yra kebli: jos privaloma mokytis 4 metus ir galutinis įvertinimas neatliekamas; vėliau, likus dvejiems metams iki baigiamųjų egzaminų, daugeliui moksleivių ji tampa neprivaloma, ir joks sisteminis vertinimas taip pat nėra atliekamas. Ar būtų įmanoma pozityviai pripažinti moksleivių pasiektus rezultatus 10 klasės pabaigoje (bet tai turėtų būti taikoma ir pirmosios užsienio kalbos atžvilgiu tiems moksleiviams, kurie tuo metu palieka mokyklą)?”

Kalbos politikos ekspertai išanalizavo problemas dėl žemos pasiekimų kokybės (bet problemos kol kas lieka atviros), bet vis dėlto antrosios užsienio kalbos egzaminas yra. Užsienio kalbos brandos egzaminų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. ISAK – 1365, antrosios užsienio (rusų) kalbos pasirenkamasis brandos egzaminas yra dviejų tipų: *valstybinis ir mokyklinis*. Skiriasi šių egzaminų vertinimo principai bei tikrinamų gebėjimų lygis. Antrosios užsienio (rusų) kalbos brandos egzamino programa parengta remiantis Bendrojo lavinimo mokyklos 11–12 klasių užsienio kalbų Bendrąja programa ir Išsilavinimo standartais XI–XII klasėms (patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 1465), 2004–2005 m. užsienio kalbos brandos egzaminų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. balandžio 16d. įsakymu Nr. ISAK-496 (Žin., 2003, Nr.40-1870).

⁵ Kalbos, skirtingumas, pilietybė. Kalbų mokymo politikos aprašas. Europos Tarybos ekspertų ataskaita: Lietuva. In: http://www.euro-languages.net/lithuania/upload/files/euro_languages_lt_47.doc (žiūrėta 2007-01-15)

Valstybinis brandos egzaminas rengiamas remiantis Bendrųjų programų išplėstiniu kursu ir atitinka Išsilavinimo standartų išplėstinio kurso pasiekimų lygio reikalavimus. Receptijos gebėjimai (klausymo, skaitymo, kalbos priemonių vartojimo suvokimo užduotys) orientuojami į Europos Tarybos siūlomą „Aukštumos“ lygį, o produkavimo gebėjimai (kalbos priemonių vartojimo produkavimo ir rašymo užduotys) – į „Slenksčio“ lygį.

Mokyklinis brandos egzaminas rengiamas remiantis Bendrųjų programų bendroju kursu ir atitinka Išsilavinimo standartų bendrojo kurso pasiekimų lygio reikalavimus. Šis lygis orientuojamas į Europos Tarybos siūlomą „Slenksčio“ lygį.

Mokinių gebėjimai reiškiasi keturiose kalbinės veiklos srityse: klausymo, kalbėjimo, skaitymo ir rašymo. Valstybinio ir mokyklinio užsienio kalbos egzamino užduotį sudaro keturios dalys (testai): sakinio teksto supratimo (klausymo), rašytinio teksto supratimo (skaitymo), kalbos priemonių vartojimo ir rašytinio teksto kūrimo (rašymo) užduotys.

Nuo 1998 iki 2001 metų abiturientų skaičius, norinčiųjų laikyti rusų kalbos egzaminą, auga (nuo 5301 moksleivių 1998 m. iki 13440 – 2001 m.), o nuo to momento, kai atsirado rusų kalbos valstybinis egzaminas, bendras norinčiųjų skaičius žymiai sumažėjo. Didėja reikalavimai, ir didėja pasiekimų kokybė (apie tai rodo ir rezultatai: 2005 m. taškų sumos vidurkis buvo 61,69, 2006 m. sumažėjo - 51,5, o 2007 m. vėl pakilo – 64,14). Tai liudija apie tai, kad, kai reikalavimai sustiprėjo, todėl abiturientai daro apgalvotą pasirinkimą, taip pat lietuviškose mokyklose mokosi rusakalbių vaikų arba vaikų iš mišrių šeimų, o jiems išlaikyti užsienio kalbos (rusų) egzaminą yra žymiai lengviau, nei lietuviams.

Išvados

- Europos Sąjungos kalbų politika plėtojama atsižvelgiant į Lisabonos strategijoje numatytą strateginį tikslą tapti konkurencingiausia dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje. Įgyvendindamas šį tikslą, Europos Komisijos Daugiakalbystės skyrius,

taikydamas atvirojo koordinavimo metodą, kartu su šalių atstovais parengė veiksmų planą 2004-2006 metams „Skatinti kalbų mokymąsi ir lingvistinę įvairovę“, kuriame numatė skatinti kalbų mokymąsi visą gyvenimą, gerinti kalbų mokymo kokybę, kurti palankią kalboms mokytis aplinką. Parengta daug kalbos politikos dokumentų.

- Lietuvos kalbos politika atsispindi 2003-2008 m. politiniuose dokumentuose: nutarimas „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“, „Kalbų mokymo politikos aprašas (Aprašas)“, Europos kalbų aplankas, nuo 2008 metų yra įgyvendinamas privalomas ankstyvasis užsienio kalbos mokymas.
- Paskutiniaisiais metais Lietuvoje yra stebimas augantis susidomėjimas rusų kalba, kuri lietuviškose mokyklose tvirtai užima antrosios (po anglų) užsienio kalbos pozicijas. Oficialus rusų kalbos statusas Lietuvoje - antroji užsienio kalba.
- Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę ir pradėjus vykdyti švietimo reformą, buvo pertvarkyti užsienio kalbų mokymo strategija bei turinys, kardinaliai pakeista užsienio kalbų mokymo metodika.

3. Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi pasiekimų analizė

3.1. Tyrimo eiga ir organizavimas

Tyrimo etapai:

1. Tyrimo planavimas. Antrosios užsienio kalbos ugdymo bendrosios programos ir išsilavinimo standartų, kai kurių mokymo (vadovėlių, žodynų) ir vertinimo priemonių analizė
2. Tyrimo tiriamųjų imties ir instrumentarijaus suformavimas
3. Testo išbandymas, mokinių testavimas ir kitų tyrimo duomenų rinkimas
4. Duomenų apdorojimas ir statistinė analizė bei tyrimo ataskaitos parengimas

3.1.1. Tiriamųjų imties formavimas

Tiriamųjų kontingentą sudarė:

- 10 klasių moksleiviai
- Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokytojai

Tyrimui buvo atrinkti dešimtukai, nes būtent dešimtoje klasėje moksleiviai nustoja mokytis antrosios užsienio kalbos ir vėliau gali ją tik pasirinkti. Iš viso 2007 mokslo metais rusų kaip antrosios užsienio kalbos mokosi 35760 dešimtų klasių moksleivių. Siekiant, kad imtis būtų reprezentatyvi į tyrimą buvo įtrauktos vidurinės mokyklos ir gimnazijos (buvo paimti 34 klasės komplektai) iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Visagino, Druskininkų, Mažeikių, Šalčininkų, Radviliškio. Vilnius – Lietuvos daugiakultūrinė sostinė, Kaunas – labiausiai „lietuviškas“ Lietuvos miestas, Visaginas – labiausiai „rusiškas“ Lietuvos miestas, o Druskininkuose prieš kelius metus buvo uždarytos rusiškos mokyklos. Todėl šių miestų rezultatai yra labai svarbūs rodikliai antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymo tyrime, būtent palyginus rezultatus.

Mokytojų apklausa buvo suplanuota tikintis gauti papildomos informacijos apie antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymą dešimtoje klasėje, taip pat aiškinantis mokytojų

kvalifikacijos, patirties, metodinio pasirengimo įtaką tirtų dešimtų klasių moksleivių pasiekimų kokybei.

Taikant netikimybinę patogią atranką buvo atrinkti dešimtokai iš 17 mokyklų. Atlikta moksleivių anketinė apklausa ir testavimas (dalyvavo 615 respondentų). Taip pat apklausta 15 antrosios užsienio (rusų) kalbos mokytojų.

3.1.2. Tyrimo instrumentarijus

Kadangi testu tikrinami dešimtokai, jų pasiekimams įvertinti naudojami 10 klasės standartai. Šio tyrimo metu buvo atsisakyta *kalbėjimo* ir *klausymo* gebėjimų vertinimo. Kalbėjimas nebuvo tikrinamas dėl kalbėjimo testo administravimo sunkumų (pokalbio įrašymas, transkribavimas, atsakymų analizavimas, vertinimo kriterijų rengimas ir t.t.) ir kalbėjimo testui atlikti reikalingų didelių laiko, darbo bei finansinių sąnaudų, kurios tyrimo užsakovo nebuvo numatytos. Klausymo atsisakyta dėl laiko ir lėšų taupymo (negalėjau visur važinėti pati, anketų platinime padėdavo kiti asmenys). Todėl antrame anketos mokiniams bloke buvo detalčiai aprašyti klausimai, susiję su mokinių savęs įvertinimu kalbėjimo ir klausymo srityse. Taigi, mokinių pasiekimų kokybei pamatuoti buvo taikomi 2 metodai: testas ir anketinė apklausa (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Antrosios užsienio (rusų) kalbos pasiekimų kokybės tikrinimas

	Testas	Anketinė apklausa
Skaitymas	+	+
Rašymas	+	+
Klausymas		+
Kalbėjimas		+

Taip pat klausimai apie mokinių kalbėjimo ir klausymo gebėjimus yra ir anketose mokytojams. Todėl turi būti daugmaž objektyvūs duomenys. Nors kalbėjimo ir klausymo buvo atsisakyta, tačiau buvo tirtas mokinių pasirengimas kalbėjimui tikrinant leksiką.

Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi kokybei ištirti ir įvertinti buvo parengti tokie tyrimo instrumentai: **didaktinis testas** (Priedas IV), **mokinio anketa** (Priedas II) ir **mokytojo anketa** (Priedas I).

Didaktinis testas. Testas buvo parengtas vadovaujantis Bendrosiomis programomis ir Išsilavinimo standartais bei vadovėlių serija «В добрый путь!». Testu buvo siekiama įvertinti 10 klasės mokinių, besimokančių rusų kalbą kaip antrąją, pasiekimus ir nustatyti jų atitikimą išsilavinimo standartams (plačiau – Testo specifikacija).

Mokinio anketa. Dešimtų klasių moksleivių nuomonių apklausai raštu buvo parengta anketa. Ją sudarė 13 užduočių. Visos užduotys – uždaro tipo. Šios anketos tikslas buvo gauti duomenų apie socialinę situaciją šeimose, namų aplinką, apie mokinių ir jų tėvų požiūrį į rusų kalbos mokymąsi, jų mokymosi motyvaciją. Mokinių anketoje yra klausimų blokas apie savęs įvertinimą. Dėmesys skirtas kalbėjimui, rašymui, klausymui ir skaitymui. Buvo parengtas detalus klausimynas, kad tiksliau paskirstyti moksleivius pagal lygius (pagal 6, 8, 10 klasių standartus), buvo taikoma kokybinė atsakymų analizė. Buvo siūloma ranginė skalė: labai gerai, gerai, vidutiniškai, galėtų būti ir geriau. Jei moksleiviai savo gebėjimus įvertina „labai gerai“ arba „gerai“ (kartais – ir „vidutiniškai“, priklausomai nuo bendrų anketos rezultatų), jų pasiekimų lygis atitinka 10 klasės bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus. 6 ir 8 klasių lygiai nustatomi priklausomai nuo atitinkamų bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų kriterijų (žr. Priedą III).

Mokytojo anketa. Planą sudarė 20 klausimų, iš kurių 14 klausimų buvo uždaro tipo, 3 klausimai – pusiau atviro tipo, ir 3 klausimai – atviro. Klausimais buvo siekiama ne tik konstatuoti esamą faktinę situaciją, bet ir sužinoti mokytojų nuomonę. Klausimai apėmė tokias temines grupes:

- Informacija apie mokytojus ir jų kompetenciją (lytis, amžius, išsilavinimas, kvalifikacija, kompetencijos įsivertinimas ir pan.);

- Pamokų organizavimas ir metodika (pamokų skaičius per savaitę, naudojami vadovėliai, taikomi metodai ir pan.);
- Nuomonė apie išorinius veiksnius, darančius įtaką antrosios užsienio kalbos mokymui (apie moksleivių tėvų socialinę ir ekonominę padėtį, jų išsilavinimą, mokinių motyvaciją, korepetitorių darbą ir pan.);
- Informacija ir nuomonė apie moksleivių vertinimą (vertinimo kriterijai, sistema ir kt.).

3.1.3. Testo specifikacija

Testo formatas ir struktūra. Testą sudaro „Skaitymas ir rašymas“. Testo taškų maksimalus skaičius – 90. Testo trukmė – 30 minučių. Testo struktūra (užduočių, punktų, taškų skaičius) pateikiama 8-9 lentelėse. Plačiau – Testo specifikacija, Priedas VI.

8 lentelė. Testo struktūra (užduočių tipai)

Testo dalys	Užduočių skaičius	Bendras taškų skaičius
Uždaro tipo užduotys	7	7
Pusiau atviro tipo	4	24
Atviro tipo	4	59
Iš viso	15	90

9 lentelė. Testo struktūra (sritys)

Testo dalys	Užduočių skaičius	Užduočių numeris	Bendras taškų skaičius
Skaitymas	8	1-7, 15	35
Rašymas	7	8-14	55

Vertinimo principai ir pasiekimų lygiai. Kadangi tyrimu buvo siekiama nustatyti, ar 10 klasės mokinių antrosios užsienio (rusų) kalbos pasiekimai atitinka išsilavinimo standartų reikalavimus, testo rezultatams įvertinti buvo taikomas *kriterijais grįstas vertinimas*.

Testu taip pat buvo siekiama nustatyti tiriamųjų dešimtų klasių mokinių antrosios užsienio (rusų) kalbos pasiekimų lygmenis. Mokinių pasiekimų lygiai nustatomi pagal standarto pagrindu suformuluotus kriterijus. Preliminariai buvo nustatytos tokios sąlyginės

pasiekimų lygių ribos: 0 – 40 taškai – žemo ir patenkinamo lygio pasiekimai; 41 – 90 taškai – pagrindinio ir aukšto lygio pasiekimai.

10 lentelė. Testu matuojamų pasiekimų lygio nustatymo kriterijai

<i>Kriterijus</i>	<i>Žemas ir patenkinamas pasiekimų lygis</i>	<i>Pagrindinis ir aukštas pasiekimų lygis</i>
Užduoties tipas	atliekamos uždarojo ir pusiau atvirojo tipo užduotys	atliekamos uždarojo, pusiau atvirojo ir atvirojo tipo užduotys
Tekstų apimtis	geba skaityti sakinio lygmeniu	geba skaityti sakinio ir teksto lygmeniu
Gebėjimai	geba suprasti paprastus trumpus sakinius, įrašyti žodžius iš pateikto žodžių sąrašo	geba suvokti ir reikšti prasmę, savo nuomonę, susieti žinias su kasdienio gyvenimo realijomis, suprasti nesudėtingų tekstų turinį, pagrindinę informaciją, parašyti paprastą rišlų tekstą su interesų sritimi susijusia tema, gali apibendrinti ir įvertinti
Kalbos taisyklingumas	kalbą vartoja ne itin taisyklingai (daro daug rašybos klaidų)	kalbą vartoja beveik visada taisyklingai, susija kalbą su visuomeniniu-kultūriniu kontekstu

Siekiant kaip galima tiksliau įvertinti mokinių atviro ar pusiau atviro tipo užduočių atlikimą respondentų atsakymų įvertinimui buvo taikomas diferencijavimas (žr. Priedą VII). Diferencijuoto vertinimo pavyzdžių pateikiama 12 lentelėje. Atvirieji atsakymai vertinami diferencijuotai pagal tokius požymius: ar parodomas mokinio gebėjimas suvokti/reikšti *prasmę* ar kalbinę intenciją; ar parodomas mokinio gebėjimas *taisyklingai* vartoti kalbą.

Išvados

- Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi kokybei ištirti ir įvertinti buvo parengti tokie tyrimo instrumentai: *didaktinis testas, mokinio anketa ir mokytojo anketa*.
- Testo užduotys integruotos, testą sudaro „Skaitymas ir rašymas“, taikomas *kriterinis vertinimas*.. Testą sudaro uždaro, pusiau atviro ir atviro tipo užduotys, buvo taikomas diferencijavimas.

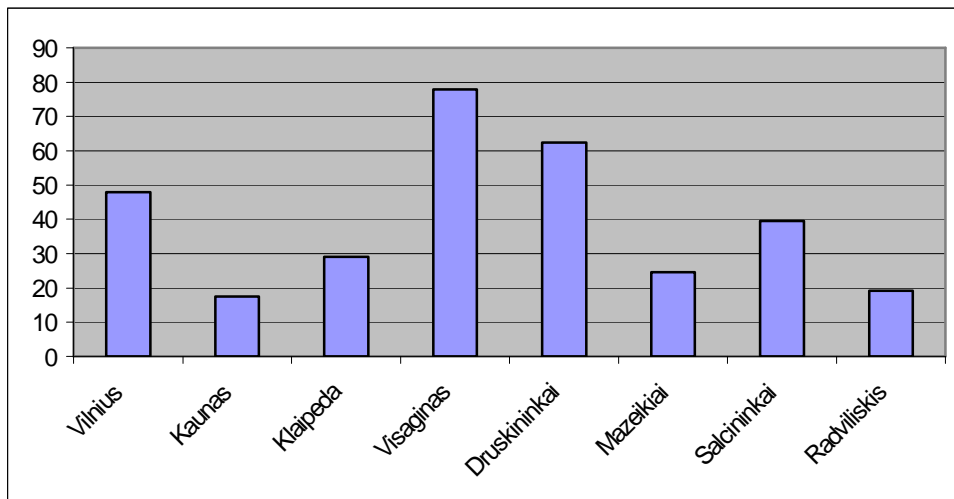
3.2. Rusų kalbos testo vertinimo rezultatų analizė

3.2.1. Informacija apie tyriamuosius

Antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi pasiekimų vertinime dalyvavo 615 dešimtų klasių mokiniai iš 17 šalies mokyklų. Testavime dalyvavo 28,29 proc. vaikinių ir 71,71 proc. merginų. Analizuojant testo rezultatus nustatyta, kad vaikinių ir merginų testo rezultatai beveik nesiskiria. Merginų testo taškų sumos vidurkis didesnis – 40,4 vaikinių – 39,2 (iš 90 galimų).

Tyrimas parodė, kad dešimtų klasių mokinių testo rezultatai skiriasi juos lyginant pagal mokyklos tipą. Aukščiausias testo taškų vidurkis – 55,3 (iš 90 galimų) yra mokinių besimokančių gimnazijose. Vidurinių mokyklų mokinių vidurkis – 23,7 (iš 90 galimų).

Testo rezultatai įvairiuose miestuose taip pat skiriasi (pav. 1).

1 pav. Mokinių pasiekimai lyginant pagal miestus

Aukščiausias vidurkis – 77,94 taškai (iš 90 galimų) Visagine, mieste, kur gyvena apie 85 proc. rusakalbių ir kur visur kalbama rusiškai. Druskininkuose, kur buvo uždarytos rusiškos mokyklos ir visiems rusakalbiams moksleiviams teko lankyti lietuviškas mokyklas, irgi vidurkis pakankamai aukštas – 62,46 taškai. Vilniuje vidurkis – 47,82 taškai (rezultatai Vilniuje daugiau priklausydavo nuo mokyklos tipo – gimnazijose rezultatai gana aukšti, o vidurinėse mokyklose – daugiau patenkinami, todėl bendras rezultatas vidutinis). Gana keista, kad Klaipėdoje taškų vidurkis tik 29,16. Iš pokalbių su klaipėdiečiais išaiškėjo, kad nežiūrint į tai, kad Klaipėdoje nemažas procentas rusakalbių, klaipėdiečiai-lietuviai mažai bendrauja su klaipėdiečiais-rusais (mažai neformalaus bendravimo). O labiausiai

„politizuotame“ Kaune, kurio gyventojai stereotipiškai „nekenčia“ rusus ir rusų kalbą, rezultatai žemiausi – tik 17,57 taškai (iš 90 galimų). Taip pat Kaune sunkiausia buvo praveisti anketavimą (mažos grupelės, ne visi sutikdavo užpildyti anketas ir kt.). Šalčininkuose (šis miestas yra lenkų kultūros centras - 72% gyventojų - lenkai) rezultatų vidurkis – 39,41 taškai. O dėl kitų rezultatų: Mažeikių vidurinių mokyklų vidurkis – 24,62 taškai, Radviliškio – 19,22 taškai (iš 90 galimų).

Tyrimo metu buvo teirautasi apie mokinių tėvų išsilavinimą. Išanalizavus 10 klasių mokinių atsakymus į anketos klausimą „Koks yra tėvų išsilavinimas?“, nustatyta, kad tėvų išsilavinimas yra gana aukštas, tarp kitko motinos išsilavinimo lygis yra aukštesnis nei tėvo: 55,75 proc. motinų turi aukštąjį išsilavinimą (ir 50,73 proc. tėvų), 26,50 proc. motinų turi aukštesnįjį išsilavinimą (ir 21,46 proc. tėvų).

Gerai žinome, kad užsienio kalbos, kaip ir kitų mokyklinių dalykų, mokymasis vyksta ne tik mokykloje, bet šis procesas tęsiasi ir namuose. Tyrimo metu klausėme dešimtokų, kokius edukacinius išteklius mūsų respondentai turi savo namuose. Jų atsakymų analizė (žr. 11 lentelę) rodo, kad daugiau nei devyni dešimtadaliai visų tyrime dalyvavusių mokinių turi savo darbo stalą, daugiau nei pusė iš jų turi rusų kalbos žodyną, knygas rusų kalba. Enciklopedijų rusų kalba turi tik penktadalis visų apklaustųjų.

11 lentelė. Mokinių, turinčių namuose tam tikrus daiktus, dalis (%)

Pavadinimas	Mokinių dalis (%)
savo darbo stalą	95,77
kompiuterį	93,17
internetą	84,72
TV programas rusų kalba	66,5
knygų rusų kalba	65,59
rusų kalbos žodyną	63,9
vaizdajuostes, DVD rusų kalba	58,37
garso įrašus, CD rusų kalba	50,73
enciklopediją rusų kalba	20,32

Kompiuterius turi 93,17 proc. respondentų, Internetą turinčių mokinių skaičius - 84,72 proc. Daugiau nei pusė respondentų turi TV programas rusų kalba, garso ir vaizdo įrašus rusų kalba.

Svarbiu klausimu tapo ir motyvacijos klausimas. Išanalizavus dešimtokų antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymosi motyvus, nustatyta, kad, mokinių manymu, svarbiausias motyvas, kuri nurodė 87,0 proc. visų respondentų, mokytis rusų kalbos yra tai, kad rusų kalba yra svarbi ateičiai.

12 lentelė. Mokymosi motyvacija⁶

Kodėl Jūs pasirinkote rusų kaip antrąją užsienio kalbą?	Mokiniai (%)
Rusų kalbos reikės ateityje	87,0
Turiu daug rusakalbių draugų ir pažįstamų, noriu juos suprasti ir bendrauti su jais rusiškai	66,8
Norėjau suprasti rusiškus filmus, TV-laidas, skaityti žurnalus, laikraščius	64,55
Mėgstu keliauti, rusų kalba reikalinga neformaliai bendravimui	61,79
Norėjau išmokti laisvai bendrauti rusiškai internetu ir laiškais	47,15
Norėjau išmokti rusų kalbą, kad galėčiau skaityti literatūrą rusiškai	35,93
Tai buvo tėvų pasirinkimas	19,84
Man yra įdomi rusų literatūra, kultūra, istorija	17,07
Nebuvo galimybės pasirinkti kitą užsienio kalbą	16,59
Protėviai (arba tėvai, seneliai) kilo iš Rusijos	14,47
Rusų kalbos mokytojas yra geras	13,5
Draugai pasirinko	8,62
Ateityje planuoju išvažiuoti į Rusiją	5,85

Svarbūs motyvai mokytis rusų kalbos dešimtokų manymu yra rusakalbių draugų ir pažįstamų turėjimas ir noras juos suprasti ir bendrauti su jais rusiškai (66,8 proc.), noras suprasti rusiškus rusiškus filmus, TV-laidas, skaityti žurnalus, laikraščius (64,55 proc.). Taip pat rusų kalba reikalinga keliaujant užsienyje, reikalinga neformaliai bendravimui, ši motyvą nurodė 61,79 proc. visų respondentų.

Beveik pusė apklaustųjų nori išmokti laisvai bendrauti rusiškai internetu ir laiškais, o daugiau nei trečdalis nori išmokti rusų kalbą, kad skaityti literatūrą rusiškai. Visi šitie atsakymai liudija apie dešimtokų sąmoningumą savo pasirinkime, apie supratimą, kad rusų kalba yra reikalinga šiuolaikiniame pasaulyje.

Penkta dalis apklaustųjų nurodė, kad tai buvo tėvų pasirinkimas, yra ir kitą priežastį – kad jie norėjo pasirinkti kitą užsienio kalbą, bet nebuvo galimybės ją pasirinkti. Vienai šeštajai moksleivių daliai motyvu tapo kultūrinis aspektas – rusų literatūros, kultūros, istorijos įdomumas. 13,5 proc. pasirinko, todėl kad rusų kalbos mokytojas yra geras. Tai jau

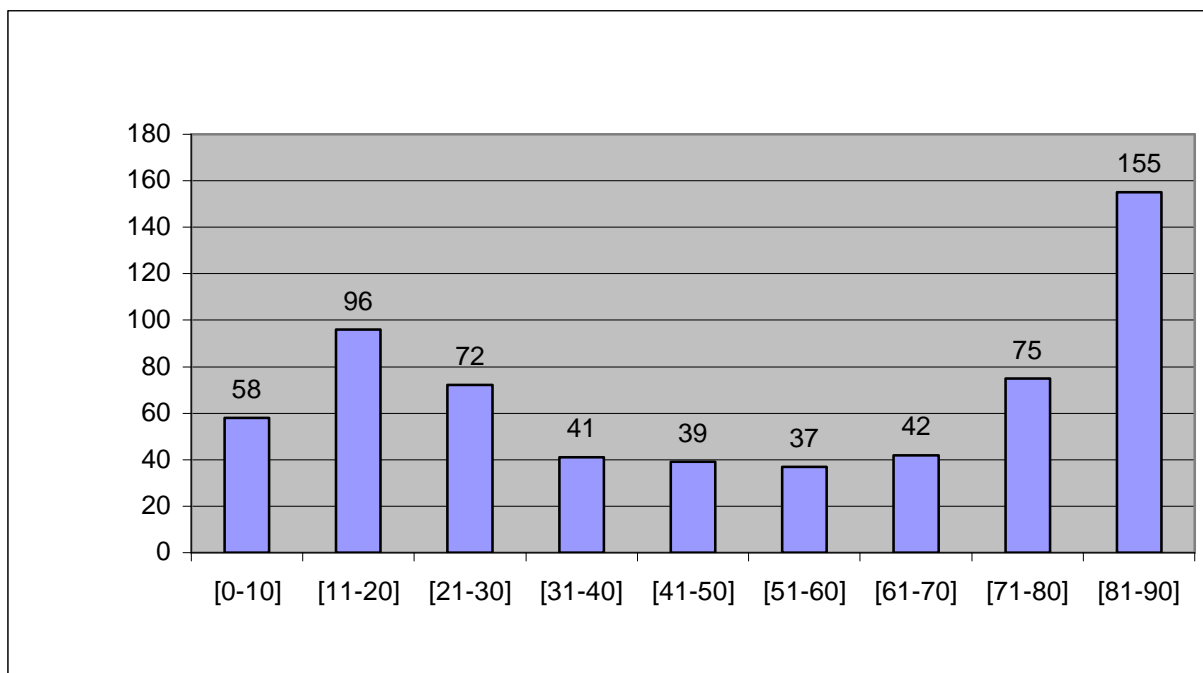
⁶ Moksleiviai galėjo nurodyti kelis motyvus

yra ne tik mokyklos, bet ir valstybės lygio problema – nėra tinkamai parengtų specialistų, lėšų. 14,47 proc. moksleivių pasirinkimo motyvas yra tas, kad jų protėviai (arba tėvai, seneliai) kilę iš Rusijos. Mažiau svarbiu motyvu visų respondentų nuomone yra draugų pavyzdys (8,62 proc.) ir planai išvykti į Rusiją (5,85 proc.).

3.2.2. Mokinių pasiskirstymas pagal pasiekimų lygius

Testo rezultatai buvo analizuojami taikant statistinės analizės metodą. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartų pagrindu buvo suformuluotos testo specifikacijos ir testo rezultatų vertinimo kriterijai.

Išanalizavus visus dešimtų klasių mokinių didaktinio testo rezultatus nustatyta, kad visų 615 teste dalyvavusių 10 klasių mokinių bendras viso testo taškų vidurkis sudaro 39,8 taško. Testo taškų pasiskirstymas pateiktas 2 paveiksle.

2 pav. Testo taškų pasiskirstymas

Bendras testo taškų pasiskirstymas nėra tolygus. Jis rodo, kad moksleivių, surinkusių nuo 0 iki 10 taškų yra 58 (žemo lygio rezultatai), mokinių, surinkusių nuo 81 iki 90 taškų (aukšto lygio rezultatai), yra 155. Likusieji 302 moksleiviai surinko nuo 11 iki 80 taškų (patenkinamas ir pagrindinis lygiai).

Tyrimu buvo siekiama nustatyti, ar mokinių pasiekimai atitinka antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymo *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartų (2003)* reikalavimus ir kaip mokiniai pasiskirsto pagal rusų kalbos mokymosi pasiekimų lygius.

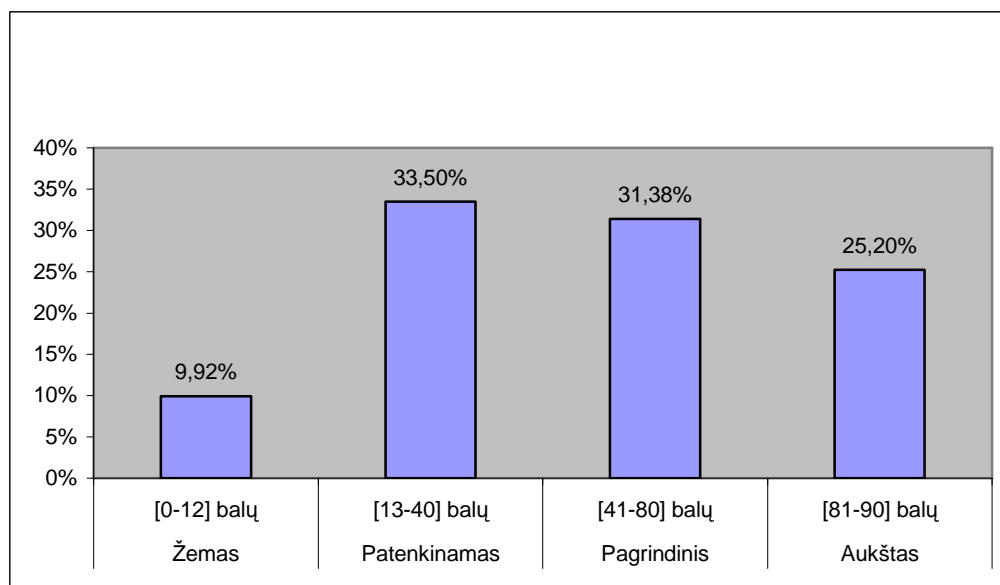
Pagal iš anksto nustatytus testo rezultatų vertinimo kriterijus nustatytos dviejų pasiekimų lygių ribos: laikoma, kad *patenkinamą lygį* pasiekia mokiniai, kurių testo rezultatai mažiau nei 40 taškų (iš 90 galimų), o *pagrindinį lygį* pasiekia mokiniai, kurių testo rezultatai daugiau nei 40 taškų.

Vėliau, atlikus testo rezultatų statistinę analizę ir išnagrinėjus sunkiausius ir lengviausius testo punktus, nustatytos *žemo* ir *aukšto* pasiekimų lygio ribos: laikoma, kad žemą lygį pasiekia mokiniai, kurių testo rezultatai – mažiau nei 12 taškų (iš 90), o aukštą lygį pasiekia mokiniai, kurių testo rezultatai – 81 ir daugiau taškų.

Remiantis testo rezultatais ir pasiekimų lygių nustatymo kriterijais, mokiniai paskirstyti į tokias grupes pagal pasiekimų lygį:

- *žemą pasiekimų lygį (Z)* pasiekė mokiniai surinkę 0 – 12 taškų,
- *patenkinamą lygį (P)* pasiekė mokiniai surinkę 12-40 taškų,
- *pagrindinį lygį (PG)* pasiekė mokiniai surinkę 41-80 taškų,
- *aukštą lygį (A)* pasiekė mokiniai surinkę 81-90 taškų.

Testo rezultatų analizė parodė, kad iš visų 615 tyrime dalyvavusių dešimtų klasių mokinių, *žemą rusų kalbos pasiekimų lygį* pasiekė 9,92 proc. testuotų mokinių; *patenkinamą pasiekimų lygį* pasiekė 33,5 proc. mokinių; *pagrindinį pasiekimų lygį* pasiekė 31,38 proc. mokinių, *aukštą pasiekimų lygį* pasiekė 25,2 proc. mokinių. Mokinių procentinis pasiskirstymas pagal pasiekimų lygius pavaizduotas 3 paveiksle:

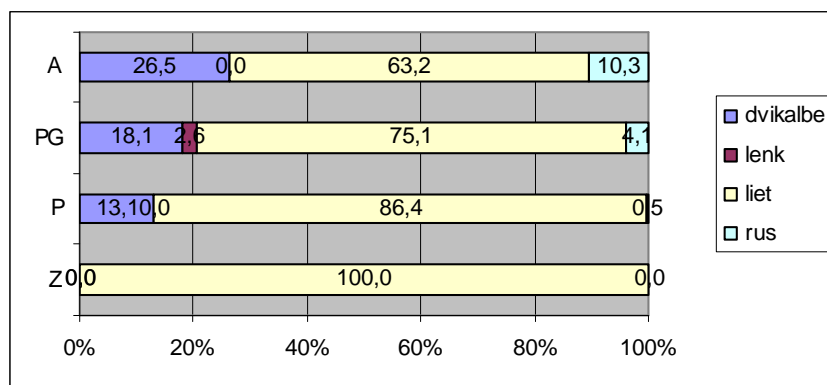

3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal testo rezultatus ir pasiekimų lygius

Akivaizdu, kad dauguma testą atlikusių mokinių (64,88 proc.) yra pasiekę patenkinamą ir pagrindinį išsilavinimo standartų pasiekimų lygius. Ketvirtadalis mokinių pasiekė aukštą lygį, o žemą pasiekimų lygį pasiekė mažiau nei 10 proc. apklaustųjų.

78,37 proc. tyrime dalyvavusių dešimtokų nurodė, kad jie yra iš lietuviškų šeimų ir namuose yra bendraujama tik lietuviškai, 16,75 proc. yra iš dvikalbių šeimų, 4,07 proc. – iš rusakalbių (šeimoje kalba tik rusiškai), 0,81 proc. – iš lenkiškų šeimų. Buvo ir labai keisti atvejai: 7 mokiniai atsakė, kad jie yra iš rusiškų šeimų, bet namuose bendrauja tik lietuviškai. Tai liudija apie dalinį savo nacionalinio tapatumo praradimą.

Analizuojant, ar namuose vartojamos kalbos turi įtakos mokinių rusų kalbos pasiekimams, nustatyta, kad tyrime dalyvavusių vaikų iš lietuviškų šeimų testo rezultatai yra žemesni, nei vaikų iš dvikalbių šeimų. Mokiniais iš dvikalbių ir rusiškų šeimų geriau sekasi mokytis rusų kalbos, jie daro mažiau gramatinių klaidų, jų žodynas yra žymiai turtingesnis, jie laisviau gali pareikšti savo nuomonę (pvz., nuomonė apie kompiuterio naudą, geriau suvokė 15 užduoties prasmę ir taisyklingiau įrašė praleistus žodžius). Tai yra natūralu.

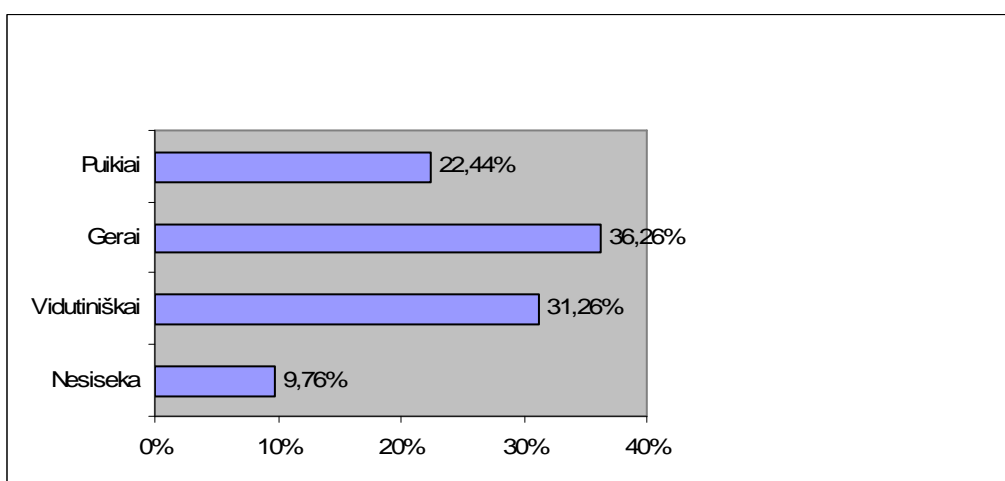

4 pav. Vartojama šeimoje kalba ir mokslievių pasiekimai (A – aukštas lygis, PG – pagrindinis, P – patenkinamas, Z - žemas)

3.3. Dešimtų klasių mokinių rusų kalbos mokymosi patirties įsivertinimas

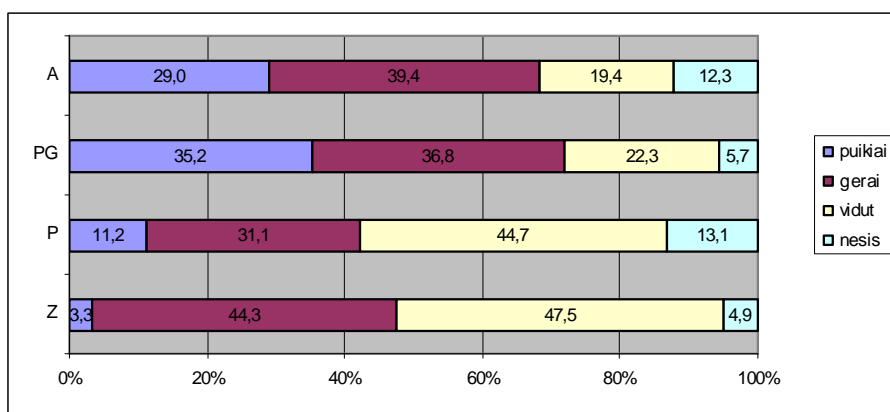
3.3.1. Mokinių sėkmingumo įvertinimas

Vykdydami mokinių apklausą norėjome sužinoti, kaip savo rusų kalbos mokymosi patirtį vertina patys mokiniai. Į anketos klausimą „Kaip Jums sekasi mokytis rusų kalbos?“ respondentai pateikė tokius atsakymus: 22,44 proc. respondentų nurodė, kad jiems *puikiai* sekasi, 36,26 proc., kad sekasi *gerai*, 31,26 proc. mano, kad sekasi *vidutiniškai*, 9,76 proc. tiriamųjų nurodė, kad jiems mokytis rusų kalbos *nesiseka*. Vienas procentas respondentų į šį klausimą visai neatsakė.

5 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal atsakymą į anketos klausimą „Kaip Jums sekasi mokytis rusų kalbos?“

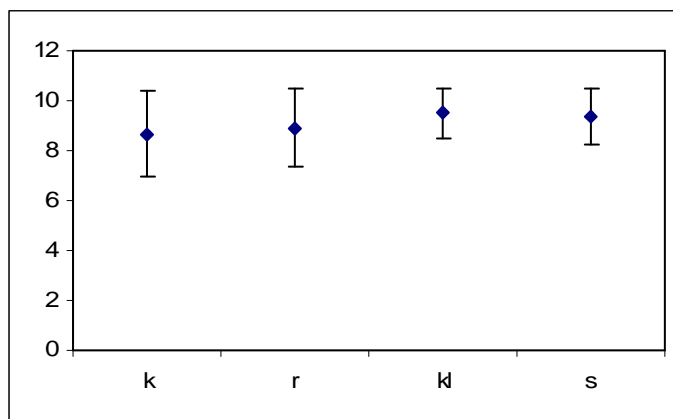
Lyginant testo rezultatų taškų vidurkius su mokinių mokymosi sėkmingumo rodikliais nustatyta, kad *puikiai* ir *gerai* savo sėkmę vertinančių mokinių testo rezultatai (žr. 6 pav.) yra aukštesni, nei tų mokinių, kurie mano, kad jiems sekasi vidutiniškai. Tai rodo, kad mokiniai savo vertimuose yra sau griežti. Ypač griežti sau yra pasiekusieji aukšto pasiekimų lygio. Net 12,3 proc. mano, kad jiems *nesiseka* mokytis rusų kalbos. Tačiau yra ir mokinių, kurių rezultatai yra patys žemiausi, manančių, kad jiems mokytis rusų kalbos sekasi *gerai* ir *vidutiniškai*.

6 pav. Testo rezultatų ir mokymosi sėkmingumo sąryšiai (A – aukštas lygis, PG – pagrindinis, P – patenkinamas, Z - žemas)

Tyrimo metu pabandžiau sužinoti, kaip patys moksleiviai įvertina savo rusų kalbos mokymąsi (pagal kalbėjimą, rašymą, klausimą ir skaitymą).

Gauti duomenys rodo, kad tyrime dalyvavusiems dešimtų klasių mokiniams geriausiai sekasi klausymas ir skaitymas, sunkiau eina kalbėjimas, o sunkiausia veikla yra rašymas. Apie tai liudija moda (dažniausiai duomenų aibėje pasikartojusi reikšmė). Klausymo (KL) moda – 10 (t.y. atitinka 10 klasės lygį), skaitymo (S) – 10, kalbėjimo (K) moda – 10, o rašymo (R) – 8 (t.y. atitinka 8 klasės lygį).

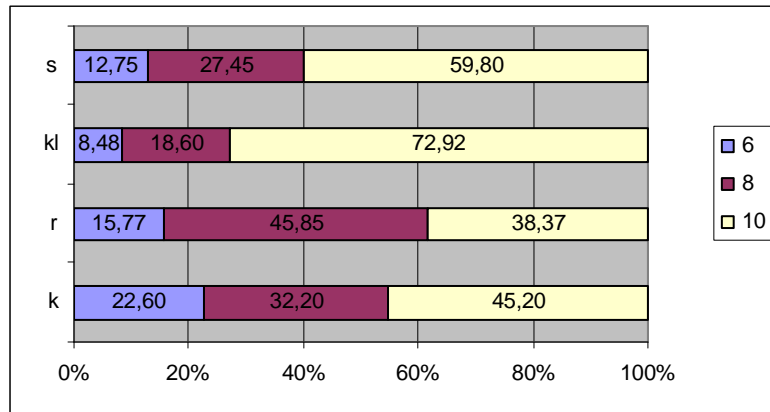
7 pav. Lygių pasiskirstymas pagal Bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus

(K - kalbėjimas, R - rašymas, Kl - klausymas, S – skaitymas;

6 – 6 klasės pasiekimų lygis, 8 – 8 klasės pasiekimų lygis, 10 – 10 klasės pasiekimų lygis)

Taigi bendrai 32,03 proc. apklaustųjų pasiekia 10 klasės pasiekimų lygį, 40,8 proc. pasiekia 8 klasės pasiekimų lygį, o 27,15 proc. – tik 6 klasės pasiekimų lygį. Beveik trys ketvirtadaliai visų apklaustųjų savo klausymo gebėjimus įvertina pagal 10 klasės pasiekimų lygį (t.y. supranta televizijos žinių (apie įvykius) esmę, didelę dalį veiksmo filmų, kurių kalba nesudėtinga ir glaudžiai susijusi su vaizdu, supranta pagrindinę informaciją ir svarbesnes detales). Apie 60 proc. pasiekia 10 klasės standartą skaityme (t.y. supranta įvykių aprašymą, būsenų, jausmų, norų, pageidavimų raišką asmeniniuose laiškuose, randa reikiamos informacijos kasdieniauose tekstuose (laiškuose, oficialiuose dokumentuose), supranta nesudėtingų dalykinių straipsnelių turinį, pagrindinę informaciją, įvykių eigą, randa reikšmingiausias jų vietas, skaito laikraščius, žurnalus, grožinę literatūrą ir viską supranta). Su kalbėjimu susijusi situacija dar sudėtingesnė: 10 klasės standartą kalbėjime (dalyvauja trumpuose visuomeninio pobūdžio pokalbiuose, supranta tiek, kad palaikytų pokalbį) pasiekia mažiau nei pusė dešimtokų. 10 klasės pasiekimų lygio rašymo gebėjimų (rašo paprastus asmeninius laiškus, kuriuose gali paprašyti teikti informaciją ar perduoti ją, rašo paprastus rišlius tekstus įvairiomis su interesų sritimis susijusiomis temomis, gali apibendrinti ir vertinti įvairių šaltinių informaciją, gali susirašinėti rusiškai) pasiekia mažiau nei 40 proc. moksleivių (pav. 14). Džiugina, kad didžiausia dalis (palyginus su 6 ir 8 klasės

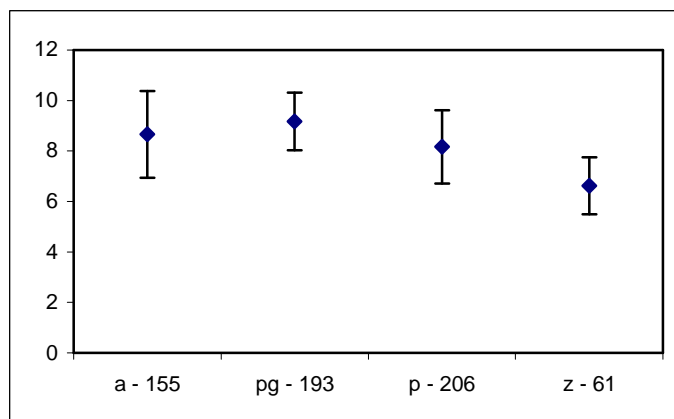
pasiekimų lygiais) pasiekia 10 klasės standartą skaityme, klausyme ir kalbėjime, ir tik rašyme situacija yra blogesnė.

8 pav. Kaip moksleiviai įvertina savo rusų kalbos gebėjimus (atskirai – skaitymą, klausymą, rašymą ir kalbėjimą)

(6 – 6 klasės pasiekimų lygis, 8 – 8 klasės pasiekimų lygis, 10 – 10 klasės pasiekimų lygis)

Statistinė duomenų analizė rodo, kad yra ryšis tarp pasiekimų lygių ir mokinių savęs įvertinimo. Grafikas atspindi pakankamai realų moksleivių pasiskirstymą pagal lygius (žemas, patenkinamas ir pagrindinis pasiekimų lygiai sutampa su moksleivių savęs įvertinimu – kuo aukštesnis pasiekimų lygis, tuo aukštesnis savęs įvertinimas). Taip pat grafikė atspindi moksleivių, pasiekusių aukšto pasiekimų lygio, kuklumą.

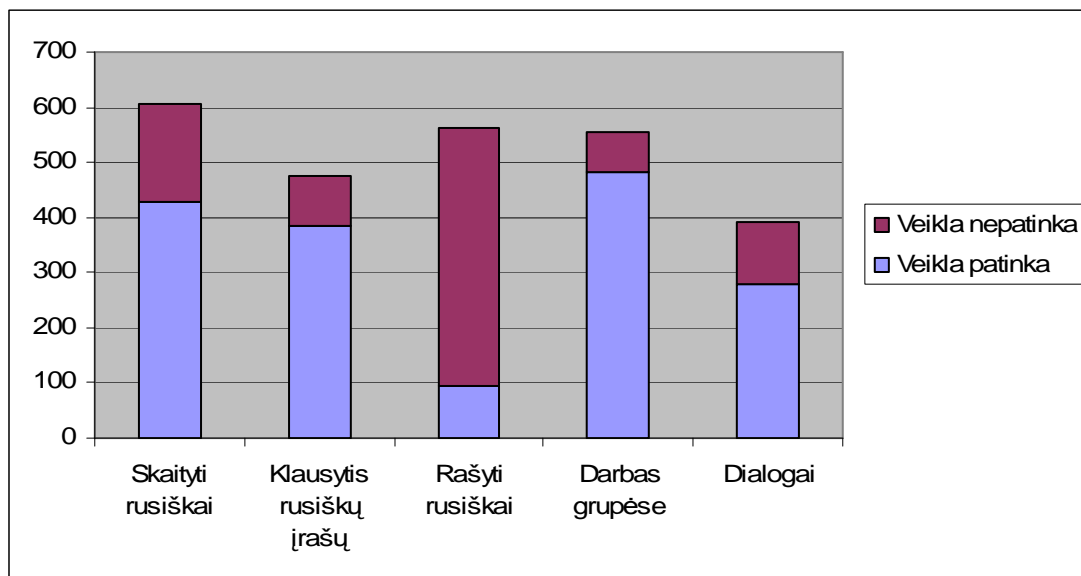

9 pav. Pasiekimo lygių ir to, kaip moksleiviai įvertina savo rusų kalbos gebėjimus, sąryšis (A – aukštas lygis, PG – pagrindinis, P – patenkinamas, Z - žemas);

6 – 6 klasės pasiekimų lygis, 8 – 8 klasės pasiekimų lygis, 10 – 10 klasės pasiekimų lygis)

Žinoma, savęs įvertinimas yra labai subjektyvus dalykas (tai jau įrodyta ir tuo, kad didelis procentas pasiekusių aukštą pasiekimų lygį žemai įvertina savo gebėjimus). Bet vis dėl to patikimumas yra pakankamas, kad galima būtų daryti išvadas.

Apie mokinių gebėjimų realų įsivertinimą liudija ir jų atsakymai apie tai, kas iš veiklų jiems patinka ir kas nepatinka.

10 pav. Sąryšis tarp „veikla patinka“ ir „veikla nepatinka“

Mėgstamiausia veikla yra darbas grupėse – beveik 80 proc. mokslėvių nurodė, kad ji jiems patinka. Dviems trečdaliams patinka skaityti rusiškai ir klausytis rusiškų įrašų, apie pusė apklaustųjų nurodė dialogus, o rašymas yra pati nemėgstamiausia veikla – tik 15,12 proc. nurodė, kad jiems patinka rašyti. Tai patvirtina ir tai, kad 80 proc. mokslėvių pasakė, kad rašyti jiems nepatinka (rusų kalboje yra sunki gramatika). Vienai ketvirtadaliai mokinių nepatinka skaityti rusiškai, o penktadaliai nepatinka dialogai.

Išvados

- Didaktinio testo rezultatų kokybinė analizė parodė, kad tirtų mokinių rusų kalbos pasiekimai atitinka antrosios užsienio kalbos mokymo *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartų reikalavimus*.
- Tyrime dalyvavo 615 dešimtų klasių mokinių (tarp jų - 28,29 proc. vaikinų ir 71,71 proc. merginų). Testo taškų maksimalus skaičius – 90. Bendras viso testo taškų vidurkis – 39,8 taško. Aukščiausi rezultatai yra Visagine (77,94 taškai), žemiausi – Kaune (17,57).

- Testo rezultatų analizė parodė, kad *žemą rusų kalbos pasiekimų lygį* pasiekė 9,92 proc. testuotų mokinių; *patenkinamą pasiekimų lygį* pasiekė 33,5 proc. mokinių; *pagrindinį pasiekimų lygį* pasiekė 31,38 proc. mokinių, *aukštą pasiekimų lygį* pasiekė 25,2 proc. mokinių.
- Išanalizavus dešimtų klasių mokinių požiūrį rusų kalbos mokymąsi nustatyta, kad dauguma mokinių turi aukštą rusų kalbos mokymosi motyvaciją. 87,0 proc. respondentų nurodė, kad rusų kalba yra svarbi jų ateities gyvenimui.
- Dešimtų klasių mokinių rusų kalbos mokymosi patirties įsivertinimo duomenys rodo, kad bendrai 32,03 proc. apklaustųjų pasiekia 10 klasės standartų, 40,8 proc. – 8 klasės standartų, o 27,15 proc. – tik 6 klasės.

3.4. Mokytojų požiūris į antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymą

Rusų kalbos mokytojai rengiami 3 universitetuose 8 programose, kurios mažai tarp savęs skiriasi. Užsienio kalbų pasirinkimas pagrindinėje ir vidurinėje mokykloje turi tam tikros įtakos ir mokytojų pasirinkimui bei kvalifikacijai: beveik 100 proc. rusų kalbos mokytojų turi aukštąjį išsilavinimą. Lietuvos rusų kalbos mokytojų išsilavinimas, pagal ŠMM duomenis: 98,38% su aukštuoju, 1,12% - su aukštesnioju, 0,49% - su viduriniu. 2004 m. duomenimis, rusų kalbos mokytojų kvalifikacija: mokytojai ekspertai – 1,17%, mokytojai metodininkai – 21,98%, vyresnieji mokytojai – 62,05%, mokytojai – 4,89%, neatestuoti – 9,91%.

Tyrimė dalyvavo 15 mokytojų, tik moterys. Dauguma mokytojų yra nuo 36 iki 45 m. amžiaus, visos mokytojos yra įgiję aukštąjį pedagoginį (universitetinį) išsilavinimą. Įsivertindami savo pedagoginę kompetenciją, visos mokytojos ją nurodė kaip labai gerą arba pakankamą.

Mokytojų buvo klausta ir apie jų bendrųjų kompetencijų įvertinimą. Buvo pasiūlytas kompetencijų sąrašas, į kurį buvo įtraukti 20 bendrųjų kompetencijų, reikalingų kiekvienam mokytojui (5 - instrumentinės, 5 – tarpasmeninės, 10 - sisteminės).

Instrumentinės: gebėjimas organizuoti ir planuoti, problemų sprendimas, sprendimų priėmimas, profesijos pagrindą sudarančių bazinių žinių įgijimas, informacijos valdymo gebėjimai;

Tarpasmeninės: kritikos ir savikritikos gebėjimai, gebėjimas dirbti komandoje, tarpasmeniniai sąveikos įgūdžiai, gebėjimas komunikuoti su kitų sričių ekspertais, kultūrinės įvairovės ir daugiakultūriškumo supratimas ir pripažinimas.

Sisteminės: gebėjimas mokytis, gebėjimas taikyti žinias praktikoje, gebėjimas generuoti naujas idėjas, gebėjimas vadovauti, rūpinimasis kokybe, gebėjimas autonomiškai dirbti, projektų kūrimas ir valdymas, iniciatyvumas ir verslumo dvasia, gebėjimas prisitaikyti prie naujų situacijų, tyrimo įgūdžiai.

Geriausiai išplėtoti – gebėjimas mokytis ir gebėjimas prisitaikyti prie naujų situacijų, informacijos valdymo gebėjimai. Sunkiau sekasi iniciatyvumas ir verslumas, ne visiems išeina komunikuoti su kitų sričių ekspertais, ne visada ir ne visoms sekasi rūpintis kokybe. O sunkiausia kompetencija visoms mokytojoms yra projektų kūrimas ir valdymas.

Dauguma mokytojų mano, kad mokinių antrosios užsienio (rusų) kalbos pasirinkimui turi įtakos tėvai (antrosios užsienio (rusų) kalbos pasirinkimas – yra tėvų pasirinkimas). Pačių mokinių motyvai (kartu – ir jų tėvų): rusų kalbos reikalingumas ateityje ir noras išmokti laisvai bendrauti rusiškai (taip mano visos dalyvavusios tyrime mokytojos). Beveik visos iš apklaustųjų mano, kad mokiniai pasirenka rusų kalbą, kadangi jie nori suprasti rusiškus filmus, TV-laidas, daugiau nei pusė – kad mokiniai nori skaityti žurnalus ir laikraščius.

Svarbiausiu veiksniu, mokytojų nuomone, tampa mokinių noras įvaldyti kalbą. Sėkmingam rusų kalbos mokymuisi turi įtakos ir reguliarus mokymas, papildomas savarankiškas skaitymas, taip mano visos mokytojos. Dauguma antrosios užsienio (rusų) kalbos mokytojų išskiria filmus, TV-laidas, spaudą rusų kalba ir bendravimą su rusakalbiais draugais. Beveik visos mokytojos nurodo mokytojų kvalifikaciją ir mokytojų susipažinimą su

antrosios užsienio kalbos metodiką. Penkta dalis mano, kad sėkmingam antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymuisi yra svarbūs tėvų išsilavinimas, jų rusų kalbos mokėjimas ir kelionės. O šeimos materialinė padėtis, Internetas namuose nėra svarbūs veiksniai. Taip pat mokytojai išskiria mišrių šeimų faktorių, kaip darantį įtaką moksleivių mokymuisi. Anot mokytojų, moksleiviai iš mišrių kalbiniu požiūriu šeimų mokosi geriau nei iš kitų šeimų.

Antrosios užsienio (rusų) kalbą dėstančių mokytojų buvo klausiama, kokius vadovėlius jie naudoja ir kodėl renkasi būtent juos. Mokytojai nurodė 2 vadovėlių serijas: «Шаг за шагом», (M. Puzaitė, L. Šernienė), «В добрый путь!» (J. Brazauskienė, N. Kliorienė, A. Jankelevič, D. Bučienė, L. Valinčienė).

Į klausimą „kokias *kitas mokymo priemones* naudojate pamokoje?“ visos mokytojos atsakė, kad naudoja vaizdines priemones. Dauguma mokytojų naudoja garsines priemones, tačiau nuostabą kelia tai, kad jas ne visi naudoja. Tik penkta dalis naudoja kompiuterines programas, videofilmus.

Dauguma mokytojų mano, kad jiems sekasi organizuoti darbą porose, grupėse, skaitymą. Daugiau nei pusė apklaustųjų sėkmingai organizuoja kalbėjimą, klausymą. Sunkiausia veikla lieka rašymas, ją sėkmingai organizuoja labai mažai mokytojų.

Trečdalis mokytojų pamokose naudoja diferencijuotą mokymą: pateikia mokiniams skirtingas užduotis, leidžia pasirinkti namų darbus, didina/mažina apimtį, gabiems siūlo papildomos medžiagos, siūlo padėti draugams, konsultuoti juos. Pastebėta, kad diferencijavimą taiko tik gimnazijų mokytojai ir tik tose gimnazijose, kur rusų kalbai mokytis paskirstytos 3 savaitinės valandos.

Metodikos naujovių visos mokytojos semiasi iš seminarų, metodinės literatūros, interneto.

Visi tirtų dešimtų klasių mokytojai naudoja bendrąsias antrosios užsienio kalbos programas ir išsilavinimo standartus. Tai rodo, kad mokytojai suvokia standarto reikšmę, kad vis daugiau mokytojų atsiverčia programas, standartus ir juos naudoja.

Paklausti apie tai, kas galėtų pagerinti mokymosi rezultatus, visos mokytojos atsakė, kad juos pagerintų didesnis savaitinių valandų skaičius, jei antroji užsienio (rusų) kalba būtų privaloma po 10 klasės, trečdalis – jei būtų mažesnės grupės ir tik nedidelė dalis mano, kad rezultatai pagerėtų, jei būtų žemesni reikalavimai mokiniams. Ir ne visos mokytojos atkreipia dėmesį į tai, kuo yra susirūpinę kalbos politikos ekspertai. Apie sisteminių vertinimą kalba tik penkta dalis visų mokytojų.

Toks atsakymų pasiskirstymas rodo, kad mokytojos mato galimybes kelti mokymosi lygį skiriant mokymui daugiau laiko ir darbą labiau individualizuojant, todėl niekas iš jų ir nepažymėjo, kad rezultatai pagerėtų, jeigu mokiniams būtų keliami žemesni reikalavimai. Taip pat visos mokytojos mano, kad programos ir standartai yra pakankamai išsamesni, kas įrodo, kad mokytojos naudojami jais ir viską supranta.

Atsakydami į klausimą, „kaip vertinate moksleivių pasiekimus?“ dauguma mokytojų atsakė, kad vertina pagal standartus, kur kas mažiau mokytojų skaičius turi savo vertinimo sistemą, ir tik maža dalis vertinimo sistemą nuolat keičia. Paklausti, kaip vertina moksleivių pažangą, visos mokytojos nurodė, kad vertina „individualiai“, kur kas mažiau vertina pagal standartus, ir tik penkta dalis apklaustų mokytojų taiko darbe norminį vertinimą – vertina pagal klasės lygį.

O savo darbą dauguma mokytojų vertina pagal moksleivių bendrus pasiekimus, mažiau nei pusė mokytojų – pagal kolegų vertinimus ir penktadalis – pagal mokyklos administracijos vertinimą.

Išvados

- Dešimtoje klasėje dirbančių rusų kalbos mokytojų kontingentas yra pakankamai brandus, visos mokytojos turi aukštąjį universitetinį pedagoginį išsilavinimą. Mokytojai labai gerai arba pakankamai vertina savo kompetencijas. Geriausiai išplėtoti – gebėjimas mokytis ir gebėjimas prisitaikyti prie naujų situacijų, informacijos valdymo gebėjimai. Sunkiau sekasi iniciatyvumas ir verslumas, ne

visiems išeina komunikuoti su kitų sričių ekspertais, ne visada ir ne visoms sekasi rūpintis kokybe. O sunkiausia kompetencija visoms mokytojoms yra projektų kūrimas ir valdymas – trečdalis mano, kad šią kompetenciją reikėtų tobulinti.

- Mokytojai mano, kad mokinių rusų kalbos pasirinkimui turi įtakos tėvai.
- Visos mokytojos mano, kad sėkmingą mokymąsi įtakoja mokinių noras įvaldyti kalbą, jų reguliarus mokymas, papildomas savarankiškas skaitymas. Tai pat yra svarbūs filmai, TV-laidos, spauda rusų kalba ir bendravimas su rusakalbiais draugais, mokytojų kvalifikacija ir mokytojų susipažinimas su antrosios užsienio kalbos metodika.
- Pamokose mokytojai naudoja dvi vadovėlių serijas: «В добрый путь!» ir «Шаг за шагом».
- Mokytojai gana skirtingai vertina moksleivių pasiekimus. Didesnė jų dalis orientuojasi į standartą, kiti - turi savo vertinimo sistemas. Vertindami moksleivių pažangą, dauguma vertina moksleivį individualiai, o mažesnė dalis - pagal standartą ar pagal bendrą klasės lygį.

Išvados

1. Išanalizavus rusų kaip antrosios užsienio kalbos mokymosi situacija pasaulyje, nustatyta, kad:

- Šiandien rusų kalba viena iš labiausiai paplitusių pasaulio kalbų. Visose pasaulio šalyse ja kalba apie 250 mln. žmonių. Pagal paplitimo laipsnį rusų kalba užima 5 vietą pasaulyje. Rusų kalba dažnai bendraujama ir už Rusijos ribų. Ji plačiai vartojama ir tarptautinių organizacijų darbe bei įvairių tarptautinių konferencijų metu. Europoje rusų kalbą (kaip negimtąją kalbą) moka 5 proc. gyventojų. Bendras gyventojų skaičius, vienu ar kitoku mastu kalbančių rusiškai Vakarų Europos šalyse, šiomis dienomis sudaro 7,9 milijonus žmonių.

2. Ištyrus ES ir Lietuvos užsienio kalbos mokymo politikos įtaką rusų kalbos statuso kaitai, nustatyta, kad:

- Europos Sąjungos kalbų politika plėtojama atsižvelgiant į Lisabonos strategijoje numatytą strateginį tikslą tapti konkurencingiausia dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje. Europos Komisijos Daugiakalbystės skyrius kartu su šalių atstovais parengė veiksmų planą, kuriame numatė skatinti kalbų mokymąsi visą gyvenimą, gerinti kalbų mokymo kokybę, kurti palankią kalboms mokytis aplinką.
- Lietuvos kalbos politika atsispindi 2003-2008 m. politiniuose dokumentuose: nutarimas „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“, „Kalbų mokymo politikos aprašas (Aprašas)“, Europos kalbų applanas, nuo 2008 metų yra įgyvendinamas privalomas ankstyvasis užsienio kalbos mokymas.
- Lietuvoje yra stebimas augantis susidomėjimas rusų kalba, kuri lietuviškose mokyklose tvirtai užima antrosios (po anglų) užsienio kalbos pozicijas. Oficialus rusų kalbos statusas Lietuvoje - antroji užsienio kalba.

- Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę ir pradėjus vykdyti švietimo reformą, buvo pertvarkyti užsienio kalbų mokymo strategija bei turinys, kardinaliai pakeista užsienio kalbų mokymo metodika.

3. Atlikus 10 klasių mokinių anketavimą ir testavimą ir ištirus jų požiūrį į rusų kaip antrosios užsienio kalbos mokymąsi, nustatyta, kad:

- Tyrime dalyvavo 615 dešimtų klasių mokinių (tarp jų - 28,29 proc. vaikinių ir 71,71 proc. merginų). Testo taškų maksimalus skaičius – 90. Bendras viso testo taškų vidurkis – 39,8 taško.
- Testo rezultatų analizė parodė, kad *žemą rusų kalbos pasiekimų lygį* pasiekė 9,92 proc. testuotų mokinių; *patenkinamą pasiekimų lygį* pasiekė 33,5 proc. mokinių; *pagrindinį pasiekimų lygį* pasiekė 31,38 proc. mokinių, *aukštą pasiekimų lygį* pasiekė 25,2 proc. mokinių.
- Išanalizavus dešimtų klasių mokinių požiūrį rusų kalbos mokymąsi nustatyta, kad dauguma mokinių turi aukštą rusų kalbos mokymosi motyvaciją. 87,0 proc. respondentų nurodė, kad rusų kalba yra svarbi jų ateities gyvenimui.
- Dešimtų klasių mokinių rusų kalbos mokymosi patirties įsivertinimo duomenys rodo, kad bendrai 32,03 proc. apklaustųjų pasiekia 10 klasės standartų, 40,8 proc. – 8 klasės standartų, o 27,15 proc. – tik 6 klasės.

4. Ištirus rusų kalbos mokytojų požiūrį į rusų kaip antrosios užsienio kalbos mokymąsi, nustatyta, kad:

- Dešimtose klasėse dirbančių rusų kalbos mokytojų kontingentas yra pakankamai brandus, visos mokytojos turi aukštąjį universitetinį pedagoginį išsilavinimą. Mokytojai labai gerai arba pakankamai vertina savo kompetencijas.
- Mokytojai mano, kad mokinių rusų kalbos pasirinkimui turi įtakos tėvai.
- Visos mokytojos mano, kad sėkmingą mokymąsi įtakoja mokinių noras įvaldyti kalbą, jų reguliarus mokymas, papildomas savarankiškas skaitymas. Tai pat yra

svarbūs filmai, TV-laidos, spauda rusų kalba ir bendravimas su rusakalbiais draugais, mokytojų kvalifikacija ir mokytojų susipažinimas su antrosios užsienio kalbos metodika.

- Pamokose mokytojai naudoja dvi vadovėlių serijas: «В добрый путь!» ir «Шаг за шагом».
- Mokytojai gana skirtingai vertina moksleivių pasiekimus. Didesnė jų dalis orientuojasi į standartą, kiti - turi savo vertinimo sistemas. Vertindami moksleivių pažangą, dauguma vertina moksleivį individualiai, o mažesnė dalis - pagal standartą ar pagal bendrą klasės lygį.

Rekomendacijos

Siekiant pagerinti antrosios užsienio kalbos mokymą rekomenduojama:

- Sukurti tinkamą mokymosi aplinką. Mokyklas aprūpinti tinkama įranga, metodinėmis bei mokymo priemonėmis.
- Organizuoti daugiau seminarų mokytojams antrosios užsienio kalbos mokymo specifiką ir metodines naujoves. Mokytojams trūksta iniciatyvumo ir verslumo, ne visiems išeina komunikuoti su kitų sričių ekspertais, rūpintis kokybe, spręsti problemas ir priimti sprendimus. Ir vis tiek dar reikia tobulinti mokytojų dalykinę kompetenciją. Aktuali kvalifikacijos kėlimo sritis – vertinimas.
- Skatinti jaunos specialistus eiti dirbti į mokyklas, o jau dirbančius mokytojus – kelti savo kvalifikaciją. Mokytojų kvalifikacijos ir mokyklų pasiekimų koreliacija nenustatyta, tačiau atlikta kokybinė analizė leidžia daryti prielaidą, kad aukštesnė mokytojų kvalifikacija daro įtaką moksleivių pasiekimams.
- Ekspertų nuomone, sėkmingam antrosios užsienio (rusų) kalbos mokymuisi reikia susipažinti mokytojus su antrosios užsienio kalbos mokymo metodika, Europos kalbų aplanku ir bendrosiomis kompetencijomis, apmokyti dirbti su bendrosiomis programomis ir išsilavinimo standartais.
- Organizuoti įvairias užklasines veiklas rusų kalbos gebėjimų ugdymui: projektinę veiklą, mokinių susitikimus su svečiais, filmų peržiūras, mokymui(si) taikyti kompiuterines programas ir pan.
- Pradėti vykdyti mokinių antrosios užsienio kalbos pasiekimų sisteminį vertinimą. Tikrinant pasiekimus, būtina apimti visus kalbinius gebėjimus.

LITERATŪRA

1. European report on the quality of school education. Sixteen quality indicators, (2000).
2. Indicators on the quality of school education. [žiūrėti 2007-02-15] Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/scadp/leg/en/cha/c11063.htm>
3. Aidukienė, T. Reikšmingi suaugusieji. [žiūrėti 2007-06-10]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt>
4. Arends, Richard I. (1998). Mokomės mokytis. Vilnius: Margi Raštai.
5. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas
6. Brazauskienė, J., Brezgina, M. (2005) Ar moki bendrauti rusiškai? Kaunas: Šviesa
7. Vadovėlių serija В добрый путь! Rusų kalba 1-4. Pirmieji-ketvirtieji mokymo metai. (2007) Vadovėlis, Pratybų sąsiuvinis, Mokytojo knyga. Kaunas: Šviesa
8. Brazauskienė, J. (2007). Pranešimas „Naujos kartos rusų kalbos vadovėliai“// Tarptautinė konferencija “Kalbos Lietuvoje: siekiai ir laimėjimai”, 2007 m. birželio 18-19 d.
9. Bulajeva, T. (2006) Ankstyvasis užsienio kalbų mokymas pradinėse klasėse. Tyrimo ataskaita. Vilnius.
10. Jensen, E. (1999). Tobulas mokymas. Vilnius: AB OVO.
11. Juodienė, M., Kaip studentų rusų kalbos žinių lygis atitinka 2-osios užsienio kalbos (rusų) programos reikalavimus. [žiūrėti 2006-11-12]. Prieiga per internetą: <https://www.klvtk.lt/gallery/pdf/Juodiene.pdf>
12. Kalbos, skirtingumas, pilietybė. Kalbų mokymo politikos aprašas. Europos Tarybos ekspertų ataskaita: Lietuva. [žiūrėti 2007-01-15]. Prieiga per internetą: http://www.euro-languages.net/lithuania/upload/files/euro_languages_lt_47.doc

13. Lietuvos gyventojai puikiai suvokia užsienio kalbų svarbą (2006). Pranešimas spaudai. 2006 m. kovo 14 d. [žiūrėti 2007-04-17]. Prieiga per internetą: http://www.tns-gallup.lt/lt/disp.php/lt_news/lt_news_222.
14. Lietuvos švietimas skaičiais 2007. Bendrasis lavinimas (2007). Vilnius: Švietimo informacinių technologijų centras.
15. Mokytojui apie „Europos kalbų aplanką“ (2006). Parengė Z. Mažuolienė. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija.
16. Nacionalinis IV ir VIII klasės moksleivių pasiekimų tyrimai. Skaitymas. Rašymas. Matematika. Pasaulio pažinimas. Gamtamokslinis ugdymas. Socialinis ugdymas. Ataskaita. (2003). Vilnius. [žiūrėti 2007-03-15]. Prieiga per internetą: www.smm.lt
17. Rusų kalbos mokėjimas iškėlė lietuvius į ES poliglotų aukštumas. [žiūrėti 2005-09-23]. Prieiga per internetą: <http://www.euro.lt/old/ivykiai/readnews.php>
18. Skapienė, S. (2007). Pranešimas „Kalbų mokymo politikos tendencijos Europoje ir Lietuvoje“// Tarptautinė konferencija “Kalbos Lietuvoje: siekiai ir laimėjimai”, 2007 m. birželio 18-19 d.
19. Skripkienė, R. Dvikalbis ugdymas Lietuvoje: prielaidos, siekiai ir galimybės. [žiūrėti 2007-06-10]. Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/bps/rsdvik1.doc>
20. Tautinių mažumų ugdymosi poreikių tenkinimas, [žiūrėti 2007-06-10]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/apzvalgos/sv01_51.pdf
21. Užsienio kalbų mokymo strategija. [žiūrėti 2006-11-25]. Prieiga per internetą: <http://www.vdl.lt/strategie.htm>
22. Valstybės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos

23. Žadeikaitė, L. (2008). Pristatymas „Kalbų politika Europoje ir kalbų ugdymo pokyčiai Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose“. [žiūrėti 2008-05-27]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt>
24. Авина, Н. Язык русской диаспоры в современной Литве. [žiūrėti 2007-06-25]. Prieiga per internetą: <http://www.strana-oz.ru/>
25. Иванов, И., министр иностранных дел Российской Федерации (2003). Доклад Министерства иностранных дел Российской Федерации «Русский язык в мире», Москва, 2003 год. [žiūrėti 2007-01-29]. Prieiga per internetą: www.mid.ru/ns-dgpch.nsf/
26. Падение статуса русского языка на постсоветском пространстве. [žiūrėti 04-02-2008]. Prieiga per internetą: <http://demoscope.ru/weekly/2006/0251/tema01.php>
27. Русский язык в странах Европы, США, Канаде - язык эмиграции. [žiūrėti 04-02-2008]. Prieiga per internetą: <http://demoscope.ru/weekly/2006/0251/tema02.php>
28. Русский язык как международный. Общие положения. [žiūrėti 2007-01-29]. Prieiga per internetą: http://www.rlcentre.com/rki_r.shtml#ruslang
29. Федосюк, М. (2003). Русский язык. Учебное пособие. 8 издание, Москва, Флинта: Наука.

Priedas I. Mokytojo anketa

Gerbiama(s) mokytoja(u),
prašome atsakyti į anketoje pateiktus klausimus

Miestas, mokyklos pavadinimas

Jūs: a) vyras ☐ b) moteris	Jūsų amžius: a) iki 25 m b) nuo 26 iki 35 m. c) nuo 36 iki 45 m. d) nuo 46 iki 55 m. e) daugiau nei 55 m.
Jūsų išsilavinimas: a) aukštesnysis pedagoginis b) aukštasis pedagoginis (neuniversitetinis) c) aukštasis pedagoginis (universitetinis) d) kita.....	Jūsų pedagoginė kvalifikacija: a) mokytojas b) vyr. mokytojas c) mokytojas metodininkas d) mokytojas ekspertas

1. Kodėl, Jūs nuomone, mokiniai pasirenka rusų kaip antrąją užsienio kalbą? (galimi keli atsakymai)

- a) tai yra tėvų pasirinkimas
- b) nėra galimybių pasirinkti kitą kalbą (mokykla nesiūlo, nėra kitų kalbų mokytojų)
- c) mokiniai domisi rusų literatūra, kultūra, istorija
- d) nori išmokti laisvai bendrauti rusiškai,
- e) nori suprasti rusiškus filmus, TV-laidas,
- f) nori skaityti žurnalus, laikraščius
- g) protėviai (arba tėvai, seneliai) kilo iš Rusijos
- h) rusų kalba reikės ateityje dalykiniam bendravimui
- i) kita

2. Ko trūksta Jūsų mokykloje rusų kalbos mokymui: (galimi keli atsakymai)

- a) tinkamai įrengtų klasių,
- b) mokymo priemonių,
- c) lėšų vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms įsigyti,
- d) yta netinkamas pamokų laikas,
- e) per užsienio kalbos pamokas klasės nedalijamos į dvi grupes

3. Jūsų mokykloje antrosios užsienio kalbos (rusų) pamokų yra:

- a) 1 savaitinė pamoka
- b) 2 savaitinės pamokos

c) 3 savaitinės pamokos

4. Kokius vadovėlius, metodines priemones naudojate 10 klasėje? (parašykite autorių, pavadinimą). Ar turite visą mokymosi komplektą, knygas savarankiškam skaitymui ir pan.?

.....
.....
.....

5. Motyvuokite Jūsų pasirinkimą, nurodokyte 3 kriterijus:

- 1).....
- 2).....
- 3).....

6. Kokias kitas (vaizdines, technines) mokymo priemones naudojate pamokose? (galimi keli atsakymai, reikalinga pabraukti)

- a) vaizdines (paveikslėliai, plakatai, kortelės, multimedia)
- b) garsines (muzikos, teksto įrašai)
- c) kompiuterines programas
- d) kita.....

7. Iš kokių šaltinių semiatės metodikos naujovių: (galimi keli atsakymai)

- a) internetas
- b) seminarai
- c) metodinė literatūra

8. Ar naudojate pamokose diferencijuotą mokymą (pagal užduotis, mokinių lygius)? Jei taip, parašykite, kokius būdus.

- 1).....
- 2).....
- 3).....

9. Mokinių rezultatai pagerėtų, jeigu: (galimi keli atsakymai)

- a) programos ir standartai būtų išsamesni
- b) būtų daugiau savaitinių valandų
- c) būtų mažesnės grupės
- d) antroji užsienio kalba būtų privaloma ir po 10 klasės
- e) būtų atliekamas koks nors sisteminis vertinimas
- f) kita.....

10. Sėkmingam antrosios užsienio kalbos mokymuisi svarbūs šie veiksniai: sunumeruokite pagal svarbą (1- svarbiausias, 2 mažiau svarbus ir t.t.):

	mokinių noras įvaldyti kalbą
	mokinių reguliarus mokymasis
	namų darbai
	papildomas savarankiškas skaitymas
	šėimos materialinė padėtis

	tėvų išsilavinimas
	tėvų rusų kalbos mokėjimas
	internetas namuose
	filmai, laidos, spauda rusų kalba
	bendravimas su rusakalbiais draugais
	kelionės
	mokytojų kvalifikacija
	mokytojų susipažinimas su antrosios užsienio kalbos mokymo metodika

11. Vaikai, gyvenantys mišrioje (skirtingų tautybių) šeimoje:

- a) lengviau išmoksta užsienio kalbą
- b) jiems sekasi blogiau
- c) įtakos nepastebėjau

12. Kaip vertinate moksleivių pasiekimus:

- a) pagal standartus
- b) turiu savo vertinimo sistemą
- c) vertinimo sistemą nuolat keičiu

13. Kaip vertinate mokinių pažangą:

- a) individualiai
- b) pagal klasės lygį
- c) pagal mokyklos lygį
- d) pagal standartus

14. Kokias veiklas jums geriausiai sekasi organizuoti pamokose: (galimi keli atsakymai)

- a) teksto skaitymas
- b) rašymas
- c) darbas porose, grupėse
- d) klausymas
- e) kalbėjimas
- f) kita

15. Kaip vertinate savo darbą?

- a) pagal moksleivių bendrus pasiekimus
- b) pagal kolegų vertinimus
- c) pagal mokyklos administracijos vertinimą

16. Kaip vertinate savo kompetenciją dėstyti rusų kalbą dešimtokams:

- a) labai gera
- b) pakankama
- c) nepakankama

17. Perskaitykite kompetencijų sąrašą, įvertinkite save, pažymėkite atsakymą, labiausiai atspindintį Jūsų nuomonę

Mano...	Labai geras	Pakankamai išplėtotas	Reikia tobulinti
Gebėjimas organizuoti ir planuoti			
Problemų sprendimas			
Sprendimų priėmimas			
Profesijos pagrindą sudarančių bazinių žinių įgijimas			
Informacijos valdymo gebėjimai			
Gebėjimas mokytis			
Gebėjimas taikyti žinias praktikoje			
Gebėjimas generuoti naujas idėjas			
Gebėjimas vadovauti			
Rūpinimasis kokybe			
Gebėjimas autonomiškai dirbti			
Projektų kūrimas ir valdymas			
Iniciatyvumas ir verslumo dvasia			
Gebėjimas prisitaikyti prie naujų situacijų			
Tyrimo įgūdžiai			
Kritikos ir savikritikos gebėjimai			
Gebėjimas dirbti komandoje			
Tarpasmeniniai sąveikos įgūdžiai			
Gebėjimas komunikuoti su kitų sričių ekspertais			
Kultūrinės įvairovės ir daugiakultūriškumo supratimas ir pripažinimas			

Ačiū už atsakymus.

Priedas II. Mokinio anketa

Anketavimas yra anoniminis

Mieli moksleiviai, prašome atsakyti į anketos klausimus.

Teisingą atsakymą apibraukite. Gali būti daugiau nei vienas teisingas atsakymas.

1. Miestas, mokyklos pavadinimas

2. Jūs

a) vaikinai

b) merginos

3. Jums _____ metų

4. Kelintoje klasėje mokotės? _____

5. Kaip Jūs kalbate šeimoje?

a) lietuviškai

b) rusiškai

c) lenkiškai

d) dvikalbė šeima

e) kt. (įrašyti) _____

6. Tėvų tautybė

a) abu tėvai lietuviai

b) tėvas rusakalbis, mama – lietuvė

c) mama rusakalbė, tėvas – lietuvis

d) abu tėvai rusakalbiai

e) kt. (įrašyti) _____

7. Tėvų išsilavinimas:

Tėvo	Motinos
a) aukštasis	a) aukštasis
b) aukštesnysis	b) aukštesnysis
c) vidurinis	c) vidurinis
d) pagrindinis (9-10 kl.)	d) pagrindinis (9-10 kl.)

8. Kodėl Jūs pasirinkote rusų kaip antrąją užsienio kalbą? (*varnele pažymėkite visus tinkamus atsakymus*):

Tai buvo tėvų pasirinkimas	
Rusų kalbos mokytojas yra geras	
Draugai pasirinko	
Nebuvo galimybės pasirinkti kitą užsienio kalbą	
Norėjau išmokyti laisvai bendrauti rusiškai internetu ir laiškais	
Norėjau suprasti rusiškus filmus, TV-laidas, skaityti žurnalus, laikraščius	

Man yra įdomi rusų literatūra, kultūra, istorija	
Turiu daug rusakalbių draugų ir pažįstamų, noriu juos suprasti ir bendrauti su jais rusiškai	
Protėviai (arba tėvai, seneliai) kilo iš Rusijos	
Rusų kalbos reikės ateityje	
Norėjau išmokti rusų kalbą, kad galėčiau skaityti literatūrą rusiškai	
Mėgstu keliauti, rusų kalba reikalinga neformaliajam bendravimui	
Ateityje planuoju išvažiuoti į Rusiją	

9. Kaip Jums sekasi mokytis rusų kalbos?

- a) Puikiai
- b) Gerai
- c) Vidutiniškai
- d) Nesiseka

10. Perskaitykite teiginius, pažymėkite atsakymą, labiausiai atspindintį Jūsų nuomonę

Kai kalbu rusiškai, aš...	Gebu labai gerai	Gebu gerai	Gebu vidutiniškai	Galėtų būti ir geriau
Galiu prisistatyti, pasisveikinti ir atsisveikinti, padėkoti, paklausti ir atsakyti į nesudėtingus klausimus apie save, savo šeimą				
Gebu pasakyti skaičius, kainas, paklausti ir pasakyti, kuri valanda				
Suprantu, bet beveik nekalbu, o jei kalbu - tai paprasta kalba				
Galiu elementariai susikalbėti su rusakalbiu, suprantu pašnekovo posakius kasdienėse situacijose, kai kalbama lėtai				
Suprantu trumpus paprastus nurodymus ir instrukcijas				
Laisvai bendrauju rusiškai, galiu suprasti sudėtingesnes kalbos konstrukcijas				
Dalyvauju pokalbiuose kasdienėse situacijose, pavyzdžiui, pašte, banke, parduotuvėje				
Galiu pasikeisti svarbia informacija ir pateikti savo nuomonę apie praktinius dalykus, kodėl kas nors patinka ar nepatinka				
Galiu apibūdinti kasdienę savo aplinką – žmones, mokslą, vietas, įvykius bei veiklą				
Pasakodamas lyginu, vartoju nesudėtingą aprašomojo pobūdžio kalbą				
<i>Kompensuoju gestais, norėdamas paaiškinti, ką noriu pasakyti, kai vartoju netinkamą žodį. Išreiškiu mintį pakeisdamas nežinomą žodį tarptautiniu ar panašios reikšmės žodžiu. Apibrėžiu kokio nors konkretaus daikto, kurio pavadinimo neprisimenu, savybes.</i>				
Dalyvauju trumpuose visuomeninio pobūdžio pokalbiuose, suprantu tiek, kad palaikytų pokalbį				
Kai rašau rusiškai, aš...	Gebu labai gerai	Gebu gerai	Gebu vidutiniškai	Galėtų būti ir geriau
Pildydamas anketą galiu parašyti pavardę, vardą, gyvenamąją vietą, elektroninę susipažinimo žinutę				

Galiu parašyti atskirus nesudėtingus žodžių junginius ir sakinius, keletą atskirų sakinių arba trumpą tekstą				
Galiu parašyti ant atviruko trumpą tekstą (pavyzdžiui, apie atostogas), kvietimą, nurodyti susitikimo vietą ir laiką				
Sugebu parašyti trumpai apie save (kur gyvenu, ką veikiu, kaip sekasi; apibūdinti save ir savo šeimą)				
<i>Gaudamas informaciją naudojami žodynu, žinynu, taip pat piešiniais, schemomis, piktogramomis ir pan. Esant reikalui, prašau pagalbos.</i>				
Galiu parašyti nesudėtingus žodžių junginius ir sakinius, sujungtus paprasčiausiais jungtukais, tokiais kaip „ir“, „bet“, „tačiau“.				
Raštu sugebu paprašyti asmeninio pobūdžio dalykų ar perteikti juos				
Rašau paprastus asmeninius laiškus, kuriuose galiu paprašyti teikti informaciją ar perduoti ją				
Rašau paprastus rišlius tekstus įvairiomis su interesų sritimis susijusiomis temomis, galiu apibendrinti ir vertinti įvairių šaltinių informaciją				
Galiu susirašinėti rusiškai				

Kai klausau rusišką pokalbį, aš...	Gebu labai gerai	Gebu gerai	Gebu vidutiniškai	Galėtų būti ir geriau
Kai kalba kiti, beveik nieko nesuprantu, tik atskirus žodžius				
Suprantu pokalbį, susidedantį iš keleto žinomų žodžių, paprasčiausias ir dažniausiai vartojamas frazes				
Suprantu pagrindinę trumpą kelis kartus išklaustą informaciją				
Suprantu pagrindinį trumpų animacinių ir vaidybinių vaikams skirtų filmų turinį				
Suprantu pokalbio temą, jei kalbama lėtai ir aiškiai				
Suprantu trumpų ir nesudėtingų žinučių ir skelbimų, trumpų pranešimų esmę				
Suprantu pagrindinę ilgesnių tekstų, sudarytų iš žinomų frazių, tarp kurių yra keletas nežinomų žodžių, informaciją. Kelis kartus išklausęs įrašą suprantu ir svarbesnes detales.				
Suprantu televizijos žinių (apie įvykius) esmę, kai komentarai paremti vaizdais				
Gebu sekti pagrindines pokalbio mintis				
Suprantu pagrindinę informaciją ir svarbesnes detales.				
Suprantu didelę dalį veiksmo filmų, kurių kalba nesudėtinga ir glaudžiai susijusi su vaizdu				
<i>Praleidžiu nežinomus žodžius, nesuprastas frazes, ieškodamas pagrindinės informacijos. Suprantu nežinomus elementus (žodžius, žodžių junginius) iš konteksto, kurio elementų dauguma yra žinoma</i>				

Kai skaitau rusiškai, aš...	Gebu labai gerai	Gebu gerai	Gebu vidutiniškai	Galėtų būti ir geriau
Suprantu paprastus trumpus tekstus, kurie rašomi atvirlaiškyje				

Suprantu labai trumpus nesudėtingus nurodymus (pavyzdžiui, kaip atlikti mokomąją užduotį)				
Suprantu trumpų ir aiškių informacinių tekstų esmę, ypač kai tekstą lydi iliustracijos				
Suprantu paprastą, trumpą asmeninį laišką				
Suprantu klausimyną apie asmens duomenis				
Randu reikiamos informacijos dažnai naudojamuose informaciniuose tekstuose (lankstinukuose, valgiaraščiuose, skelbimuose, reklamoje, sąrašuose, eismo tvarkaraščiuose, bilietuose, programose, žemėlapiuose, planuose, iškabose)				
<i>Randu nežinomų ar pamirštų žodžių, posakių reikšmę vadovėlio žodynėlyje, jei tai būtina tekstui suprasti</i>				
Suprantu įvykių aprašymą, būsenų, jausmų, norų, pageidavimų raišką asmeniniuose laiškuose				
Suprantu įvairias paprastą kalbą parašytas taisykles (įprastų buitinių prietaisų naudojimo, saugos, elgesio viešbutyje)				
Randu reikiamos informacijos kasdieniuose tekstuose (laiškuose, oficialiuose dokumentuose)				
Suprantu nesudėtingų dalykinių straipsnelių turinį, pagrindinę informaciją, įvykių eigą, randu reikšmingiausias jų vietas				
Skaitau laikraščius, žurnalus ir viską suprantu				
Skaitau grožinę literatūrą ir viską suprantu				
Dažnai skaitau rusiškas knygas savo malonumui (namie)				

11. Kas iš veiklų pamokose Jums labiausiai patinka (*pažymėkite visus tinkamus atsakymus*):

- Skaityti rusiškai
- Klausytis rusiškų įrašų
- Rašyti rusiškai
- Darbas grupėse
- Dialogai
- Kita (Įrašykite)

12. Kas iš veiklų pamokose Jums yra sunkiausia? (*pažymėkite visus tinkamus atsakymus*):

- Skaityti rusiškai
- Klausytis rusiškų įrašų
- Rašyti rusiškai
- Darbas grupėse
- Dialogai
- Kita (Įrašykite)

13. Namuose Jus turite (*varnele pažymėkite visus tinkamus atsakymus*):

savo darbo stalą	
rusų kalbos žodyną	
knygų rusų kalba	
enciklopediją rusų kalba	

kompiuterį	
internetą	
TV programas rusų kalba	
garso įrašus, CD rusų kalba	
vaizdajuostes, DVD rusų kalba	

Ačiū už atsakymus!

Priedas III. 6, 8, 10 klasių pasiekimų lygiai

Sritis	6 klasė (Įvadinė pakopa)	8 klasė (Pradinė pakopa, A1)	10 klasė (Vidurinė pakopa, A2)
Kalbėjimas	Gali prisistatyti, pasisveikinti ir atsisveikinti, padėkoti, paklausti ir atsakyti į nesudėtingus klausimus apie save, savo šeimą, pasakyti skaičius, kainas, paklausti ir pasakyti, kuri valanda Kalba paprasta kalba	Supranta pašnekovo posakius kasdienėse situacijose, kai kalbama lėtai, gali užduoti elementarius klausimus (pvz., apie laisvalaikį), supranta tiesiogiai adresuotus klausimus, trumpus paprastus nurodymus ir instrukcijas	Dalyvauja trumpuose visuomeninio pobūdžio pokalbiuose, supranta tiek, kad palaikytų pokalbį
Rašymas	Gali parašyti trumpą pasveikinimo tekstą, pavardę, vardą, gyvenamąją vietą, elektroninę susipažinimo žinutę, atskirus nesudėtingus žodžių junginius ir sakinius, keletą atskirų sakinių arba trumpą tekstą	Gali parašyti ant atviruko trumpą tekstą, kvietimą, nurodyti susitikimo vietą ir laiką, sugeba parašyti trumpai apie save Gaudamas informaciją naudojami žodynu, žinynu, taip pat piešiniais, schemomis, piktogramomis ir pan. Esant reikalui, prašo pagalbos. Gali parašyti nesudėtingus žodžių junginius ir sakinius, sujungtus paprasčiausiais jungtukais, tokiais kaip „ir“, „bet“, „tačiau“, raštu sugeba paprašyti asmeninio pobūdžio dalykų ar perteikti juos.	Rašo paprastus asmeninius laiškus, kuriuose gali paprašyti teikti informaciją ar perduoti ją, rašo paprastus rišlius tekstus įvairiomis su interesų sritimis susijusiomis temomis, gali apibendrinti ir vertinti įvairių šaltinių informaciją, gali susirašinėti rusiškai
Klausymas	Supranta pokalbį, susidedantį iš keleto žinomų frazių, kurių žodžiai yra žinomi, paprasčiausias ir dažniausiai vartojamas frazes apie asmenį, jo šeimą ir artimiausią aplinką, supranta pagrindinę trumpą kelis kartus išklausytą informaciją, pagrindinį trumpų animacinių ir vaidybinių vaikams	Supranta pokalbio temą, jei kalbama lėtai ir aiškiai, trumpų ir nesudėtingų žinučių ir skelbimų, trumpų pranešimų esmę, pagrindinę ilgesnių tekstų informaciją, televizijos žinių (apie įvykius) esmę, kai komentarai paremti vaizdais	Supranta televizijos žinių (apie įvykius) esmę, didelę dalį veiksmo filmų, kurių kalba nesudėtinga ir glaudžiai susijusi su vaizdu, supranta pagrindinę informaciją ir svarbesnes detales

	skirtų filmų turinį, paprasčiausias frazes apie asmenį, jo šeimą ir artimiausią aplinką.		
Skaitymas	Supranta paprastus trumpus tekstus, kurie rašomi atvirlaiškyje, labai trumpus nesudėtingus nurodymus (pavyzdžiui, kaip atlikti mokomąją užduotį), trumpų ir aiškių informacinių tekstų esmę, ypač kai tekstą lydi iliustracijos.	Supranta paprastą, trumpą asmeninį laišką, klausimyną apie asmens duomenis, randa reikiamos informacijos dažnai naudojamuose informaciniuose tekstuose (lankstinukuose, valgiaraščiuose, skelbimuose, reklamoje, sąrašuose, eismo tvarkaraščiuose, bilietuose, programose, žemėlapiuose, planuose, iškabose). Randa nežinomų ar pamirštų žodžių, posakių reikšmę vadovėlio žodynėlyje, jei tai būtina tekstui suprasti.	Supranta įvykių aprašymą, būsenų, jausmų, norų, pageidavimų raišką asmeniniuose laiškuose, randa reikiamos informacijos kasdieniauose tekstuose (laiškuose, oficialiuose dokumentuose), supranta nesudėtingų dalykinių straipsnelių turinį, pagrindinę informaciją, įvykių eigą, randa reikšmingiausias jų vietas, skaito laikraščius, žurnalus, grožinę literatūrą ir beveik viską supranta.

Priedas IV. Didaktinis testas

Pažymėkite vieną iš trijų pasirinkčių (A, B, C).

1. В школе ученики пишут _____
 - a) Ручкой
 - b) Ручку
 - c) С ручкой

2. Коля каждый день _____ в магазин за покупками.
 - a) Идёт
 - b) Пойдёт
 - c) Ходит

3. Я получил письмо _____ бабушки.
 - a) Из
 - b) С
 - c) От

4. _____ мы были на море
 - a) Летом
 - b) В лето
 - c) Лето

5. Книга стоит двадцать один _____.
 - a) Лита
 - b) Литов
 - c) Лит

6. Мама хочет, _____ в будущем я стал юристом.
 - a) Потому что
 - b) Чтобы
 - c) Что

7. Он занимается _____.
 - a) В спорте
 - b) Спортом
 - c) Для спорта

8. Skaičius įrašykite žodžiais:

Санкт-Петербург начал свою историю с 27 _____
мая 1703 _____ года.

9. Užbaikite žodžius:

Постанов- -КА -АЖ Учас-т-

Награжд- -ИЕ -ЕНИЕ Монт-

Присужд- Съем-

10. Iššifruokite sutrumpinimus:

ВУЗ _____

Главврач _____

ООН _____

11. Įrašykite praleistus žodžius iš žemiau pateikto žodžių sąrašo.

Алла Пугачёва - _____ певица в России.

В Литве _____ игра - баскетбол.

На уроке географии мы узнали о _____ горах
планеты.

Байкал является _____ озером в мире.

Самый высокий, самый популярный, самый глубокий, самый знаменитый.

12. Parašykite 6 žodžius, kurie asocijuojasi su Rusija ir rusų kalba.

13. Parašykite 15 rusišku žodžių tema «Внешность, характер человека»

14. 3-5 rusiškais sakiniiais paaiškinkite, kodėl mūsų laikais reikalingas
kompiuteris.

15. Perskaitykite tekstą, kuriame praleisti žodžiai, ir įrašykite tinkamus žodžius.

Этим летом я ездил в Москву к своему _____. В его
_____ меня приняли очень хорошо. Я _____ со всеми
членами его семьи. Родители моего _____ еще не стары, им по сорок
_____. Они москвичи, поэтому очень хорошо знают
_____. Однажды утром мы поехали _____ с
Москвой. Взяли с собой и англичанина, который приехал в гости к _____.
Его _____ Майкл. Он, как и я, неплохо говорит _____. Нас
_____ друг другу, и мы поехали в центр города. Вечером после ужина
мы рассматривали семейный _____. Оказывается, у моего
_____ много _____.

Ačiū už atsakymus!

Priedas V. Didaktinio testo atsakymai

1. a)
2. c)
3. c)
4. a)
5. c)
6. b)
7. b)
8. Двадцать седьмого мая, тысяча семьсот третьего года
9. Постановка, награждение, присуждение, участие, монтаж, съемка
10. Высшее учебное заведение, главный врач, Организация объединенных наций
11. Самая популярная, самая знаменитая, самых высоких, самым глубоким
12. 6 žodžiai
13. 15 žodžių
14. 3-5 sakiniai, kodėl mūsų laikais reikalingas kompiuteris.
15. Другу (другу по переписке, знакомому), семье (доме), познакомился, друга (друга по переписке, знакомого), лет, русский язык, знакомиться, другу (своему другу, другу по переписке, знакомому), зовут, по-русски, представили, альбом, друга (друга по переписке, знакомого), родственников.

Priedas VI. Testo specifikacija

Užduoties nr.	Gebėjimai	Leksika (kalbinė medžiaga)	Gramatika	Užduoties tipas	Užduotis	Taškai
1-7	Suprasti atskirus sakinius	Mokykla, giminaičiai, parduotuvė ir pirkiniai, kainos, poilsis ir atostogos, pomėgiai ir laisvalaikis, metų laikai, ateities planai	Veiksmažodžių formos, daiktavardžiai, linksnių vartojimas, prielinksniai, jungtukai	Atviro tipo	Pažymėti vieną iš trijų pasirinkčių (A, B, C)	7
8	Suprasti sakinio prasmę	Rusijos istorija, Sankt-Peterburgas	Skaitvardžiai, linksnis	Pusiau atvirojo tipo	Įrašyti pagal formą tinkamas datas (yra datos skaičiais, reikia įrašyti žodžiais)	4 (2x2)
9	Suprasti atskirus žodžius		Daiktavardžiai, priesagos	Pusiau atvirojo tipo	Suprasti atskirą žodį ir parinkti iš keturių pasirinkčių tinkamą priesagą (4 priesagos)	6 (1x6)
10	Suprasti žodžių trumpinius	Išsilavinimas, ligos ir gydymas, visuomeninė veikla		Pusiau atvirojo tipo	Iššifruoti sutrumpinimus	6 (2x3)
11	Suprasti trumpus aprašomojo tipo sakinius	Įžymūs žmonės, sportas, Lietuva, geografiniai pavadinimai	Giminė, linksnis, būdvardžio laipsniai	Pusiau atvirojo tipo	Įrašyti praleistus žodžius iš žemiau pateikto žodžių sąrašo	8 (2x4)
12	Reprodukuoti žodžius reikiama tema, kurti užsienio kalba laisvasias asociacijas	Rusija, rusų kalba (integruotai tikrinamas ir mokinių žodynas, laisvosios asociacijos gali būti iš bet kurios srities)		Atvirojo tipo	Parašyti 6 žodžius, kurie asocijuojasi su Rusija ir rusų kalba.	6 (1x6)
13	Reprodukuoti žodžius reikiama tema	Žmogaus išvaizda, charakteris	Daiktavardžiai, būdvardžiai	Atvirojo tipo	Parašyti 15 rusiškų žodžių tema «Внешность, характер человека»	15 (1x15)
14	Parašyti neilgą rišlų tekstą, apimantį aprašymo, pasakojimo, samprotavimo elementus	IKT pasaulis, laisvalaikis, darbas, ateities planai	Rašyba, kalbos taisyklingumas, kalbos kultūra	Atvirojo tipo	3-5 rusiškais sakiniais paaiškinti, kodėl mūsų laikais reikalingas kompiuteris.	10
15	Suprasti trumpą aprašomojo tipo tekstą	Šeima ir giminaičiai, susipažinimas, draugai, kelionė į Rusiją	Daiktavardžiai (linksnis, skaičius), veiksmažodžiai (laikai, bendratis), įvardžiai,rieveiksmiai	Atvirojo tipo	Perskaityti tekstą, kuriame praleisti žodžiai, ir įrašyti tinkamus žodžius. Žodžiai nepateikti.	28 (2x14)

Priedas VII. Diferencijuoto vertinimo pavyzdžiai

	<i>Punktas</i>	<i>1 taškas</i>	<i>2 taškai</i>
1.	Санкт-Петербург начал свою историю с 27 мая 1703 года.	1. Двадцать семь, тысяча семьсот три, 2. Jei skaičiai parašyti su gramatinėmis klaidomis	Двадцать седьмого, тысяча семьсот третьего
2.	На уроке географии мы узнали о _____ горах планеты.	самый высокий	самых высоких
3.	Байкал является _____ озером в мире.	самый глубокий	самым глубоким
4.	Этим летом я ездил в Москву к своему _____.	Брату, дяде	Другу
5.	В его _____ меня приняли очень хорошо.	Квартире, стране	Семье, доме
6.	Его _____ Майкл.	Имя	Зовут
7.	Главврач	Vyr. gydytojas	Главный врач
8.	ВУЗ	Aukštoji mokykla, Aukštoji mokykla Rusijoje	Высшее учебное заведение
9.	ООН	Suvenitųjų nacių organizacija	Организация объединенных наций

2 taškų vertės punktų atsakymai buvo diferencijuojami taip: **0 taškų** skiriama už neatsakytą arba už visiškai klaidingą atsakymą, kai neparodomas prasmės suvokimas. **1 taškas** skiriamas už dalinai teisingą atsakymą, kai parodomas prasmės suvokimas, tačiau pavartota žodžio forma yra netaisyklinga, kai rusiški žodžiai parašyti ne kirilica, o latinica, kai yra labai daug gramatinių klaidų. **2 taškai** skiriami už visiškai teisingą atsakymą, kai parodomas prasmės suvokimas ir pavartota visiškai taisyklinga žodžio forma.

Priedas VIII.

Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys

Veiklos rūšys

Yra keturios komunikacinės kalbinės veiklos rūšys – *produkcija, recepcija, tarpusavio sąveika ir tarpininkavimas*. Jos gali vykti sakytine ir rašytine forma arba jų deriniu. Recepcija reikalauja iš klausytojo susikaupimo ir dėmesio kalbėtojui arba rašytiniam šaltiniui ir yra labai svarbi daugelyje mokymosi sričių (kai reikia suprasti pamokos turinį, skaitomus arba klausomus nurodymus, dokumentus, ieškoti informacijos žinyuose). Produkcija yra svarbi mokymosi ir profesinio bendravimo situacijose (rengiant ataskaitas, akademinis darbus). Tarpusavio sąveika būna svarbiausia bendraujant, o tarpininkavimo esmė – vertimas ir atpasakojimas (Mažuolienė, 2006, psl. 11).

Strategija

Pagal „Bendruosius Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenis“ „strategija – tai bet kuri organizuota, tikslinga ir reguliuojama veiklos forma, kurią individas pasirenka, kad atliktų keliamą užduotį“ (Mažuolienė, 2006, psl. 14). Tokią veiklos formą galima pavadinti „planu“, o šis planas turi būti pakankamai aiškus.

Kompetencijos

Apibūdindamas kompetencijos sąvoką Hansas Peteris Hodelis remiasi „Bendrųjų Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenų“ šio termino apibrėžimu išplečia jį teiginiu, kad „kompetencija yra žinių, gabumų, gebėjimų, įgūdžių ir nuostatų bei egzistencinių kompetencijų visuma“ (Mažuolienė, 2006, psl. 12). „Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse“ skiriamos bendrosios ir komunikacinės kalbinės kompetencijos.

Bendrosios kompetencijos:

1. *Psichosocialinės, arba egzistencinės kompetencijos* – yra daugelis veiksnių, pavyzdžiui, nuostatos, motyvacija, vertybės, įsitikinimai, kognityvinis stilius ir

tapatybę lemiantys asmenybės bruožai. Šie elementai nėra pastovūs, jie kinta dėl socialinių ir kultūrinių veiksnių.

2. *Sociokultūrinę kompetenciją* sudaro žinios, gebėjimai ir egzistencinės kompetencijos, susijusios su skiriamaisiais kurios nors konkrečios visuomenės bruožais. Tai yra kasdienio gyvenimo ypatybės, gyvenimo sąlygos, tarpasmeniniai santykiai, vertybių sistema, kūno kalba, elgesio normos, mandagumo konvencijos ir pan.

Komunikacinės kalbinės kompetencijos:

1. *Lingvistinę kompetenciją* sudaro fonologijos, leksikos, gramatikos žinios, įgūdžiai ir gebėjimai. Tai yra ne tik žinių apimtis ir kokybė, bet ir kognityvinis jų organizavimas bei išsaugojimas atmintyje ir laisvas vartojimas.
2. *Sociolingvistinė kompetencija* apima žinias, įgūdžius ir gebėjimus tikslingai vartoti kalbą visuomeniniame kontekste. Kadangi kalba yra visuomeninis reiškinys, ją vartojant reikia atsižvelgti į visuomenės normas ir papročius.
3. *Pragmatinė kompetencija* apima žinias, įgūdžius ir gebėjimus tikslingai vartoti kalbos priemones remiantis žinomais scenarijais ar numatomais tarpusavio sąveikos modeliais. Ji tai pat apima gebėjimą kurti rišlų ir sklandų diskursą, atpažinti teksto tipus ir žanrus, vartoti ironiją ir parodiją. Pragmatinių gebėjimų ugdymą veikia tarpusavio sąveikos patirtis ir kultūrinė aplinka.

Kaip rašoma užsienio kalbų mokymo strategijoje, užsienio kalbos mokėjime labai svarbi yra komunikacinė kompetencija - tai gebėjimas suprasti kitų mintis ir perduoti jas kitiems sakytine arba rašytine kalba (receptija ir produkavimas), taip pat žodžiu ir raštu bendrauti su kitais (interakcija), gebėti tarpininkauti, kai komunikuoja skirtingas kalbas vartojantys asmenys (tarpininkavimas).

Šeši kalbos mokėjimo lygiai (A1-C2), pagal kuriuos skiriami trys esminiai lygiai,

arba šeši pagrindiniai):

Aukščiausias	C2	Meistriškumas	Mastery
	C1	Geras mokėjimas	Effective operational proficiency
	B2	„Aukštuma“	Vantage
	B1	„Slenkstis“	Threshold Level
	A2	„Pusiaukelė“	Waystage
Žemiausias	A1	„Lūžis“	Breakthrough